

Kvalitetsredovisning 2008

Barnomsorgs- och skolverksamheter
Årjängs kommun

Innehåll

1.	Inledning	Sid 3
2.	Förutsättningar	4
2:1	Allmänna förutsättningar	4
2:2	Ledning och styrning	5
2:3	Organisation	6
2:4	Barn och utbildningsnämndens verksamheter	7
2:5	Barn, elever och kostnader i siffror	8
2:6	Barn och elever i våra verksamheter	9
2:7	Barn och elever med behov av särskilt stöd	9
2:8	Likabehandling och förebyggande arbete mot kränkningar	10
2:9	Vår personal	10
2:10	Kompetensutveckling	11
2:11	Lokaler och miljö	12
2:12	Budget, ekonomi	13
2:13	Uppföljning och utvärdering	13
3	Återblick på 2007 år kvalitetsredovisning	15
4	Årets mål	18
4:1	De centralt prioriterade målen för 2008	18
4:2	Visioner	21
4:3	Barns och elevers inflytande	21
4:4	Jämförelse och analys	22
4:5	Inflytandet i praktiken - exempel	23
4:6	Hälsa och rörelse	25
4:7	Resultat av kartläggningen	26
4:8	Målområdet hälsa och rörelse i förskola/förskoleklass och fritidshem	28
4:9	Skolornas hälsa-arbete	29
4:10	Utveckling, lärande och kunskaper	29
4:11	Normer, värden och likabehandling	33
4:12	Kommunala Gymnasieskolan	34
4:13	Gymnasieskolan och målen	35
4:14	Ledarskap	36
5	Måluppfyllelse/resultat, analys och reflektion	37
5:1	Förutsättningarna styr	38
5:2	Barns- och elevers inflytande	39
5:3	Hälsa och rörelse	39
5:4	Normer och värden	40
5:5	Kunskapsmålen	40
6	Förslag till övergripande åtgärder	41
7	Slutord	42

1. Inledning

Kommunala skolverksamheter ska enligt statlig förordning årligen upprätta kvalitetsredovisning. Även kommunens ”plan för barnomsorg och skola” föreskriver att verksamheterna kontinuerligt ska följas upp och utvärderas mot uppställda mål.

Skolornas enskilda rapporter ska ses som ett utvecklingsverktyg där man stämmer av mot uppsatta mål, tar tillvara framgångsfaktorer och identifierar utvecklingsmöjligheter. Till grund för skolornas kvalitetsredovisning ligger de egna arbetsplanerna, kommunens plan för barnomsorg och skola, läroplaner samt övriga nationella och kommunala styrdokument.

Förvaltningens kvalitetsredovisning sammanfattar skolornas egna rapporter och syftar till att skapa en sammantagen bild av förutsättningar, verksamhet och måluppfyllelse.

Kvalitetsredovisningens syfte:

- *att ge skolornas elever och personal en gemensam bild av verksamheterna som grund för att diskutera behov av utvecklingsåtgärder*
- *ge föräldrar och andra invånare en så god insyn i verksamheterna att de kan delta i diskussioner om dess utveckling och därmed få ökat inflytande*
- *ge information och underlag för att BUN ska kunna ta ställning och besluta i frågor som rör verksamheternas utveckling*
- *ge skolverket underlag för dess tillsyn av verksamheter och huvudmän*

Skolverkets definition av kvalitet och kvalitetsutveckling:

- *hur väl verksamheten uppfyller nationella mål*
- *hur väl verksamheten svarar mot nationella krav och riktlinjer*
- *hur väl verksamheten uppfyller andra mål, krav och riktlinjer förenliga med de nationella*
- *hur väl verksamheten kännetecknas av en strävan till förnyelse och ständiga förbättringar utifrån rådande förutsättningar*

Kvalitetsredovisningens struktur följer i huvudsak skolverkets anvisningar i de allmänna råden för kvalitetsredovisning.

Rapporten inleds med en beskrivning av förutsättningarna och en tillbakablick på 2007 års resultat och åtgärder.

I de efterföljande avsnitten redovisas de mål som skolor och förvaltning prioriterat för 2008 samt en summarisk bedömning av måluppfyllelse, analys och förslag till övergripande åtgärder.

Centrala målområden 2008

- Barn och elevers inflytande
- Hälsa och rörelse
- Ökad måluppfyllelse i matematik och svenska
- Normer, värden och likabehandling

2. Förutsättningar

2:1 Allmänna förutsättningar

Årjängs kommun är en glesbygdskommun i västra Värmland. Folkmängden var den 31/12 -08 9952 invånare vilket innebär en ökning med 75 personer från i fjol.

Befolkningsunderlag och struktur är i stort sett samma som för övriga glesbygdskommuner men närheten till Norge innebär att många kommuninnevånare arbetspendlar till Norge och många normän har sin bostad i kommunen och arbetar antingen i kommunen eller i närliggande orter i Norge

Kommunen har två tätorter; Årjäng och Töcksfors. Skolor och förskolor finns i de flesta kommundelarna

Kommunen kan inte sägas ha något upptagningsområden av tyngre social karaktär.

Antal födda barn i kommunen uppgick i år till 98, mot 95 respektive 78 de två närmaste föregående åren.

Barn- och utbildningsnämndens verksamheter omfattar förskola, öppen förskola, familjedaghem, fritidshem, förskoleklasser, grundskolor, gymnasieskola och kommunal musikskola med ca 300 instrumental- och danselever.

I kommunen finns en enskilt bedriven låg- och mellanstadieskola, två föräldrakooperativa förskolor/fritidshem samt Baggiums praktiska gymnasium i Årjängs tätort.

Förvaltningen driver tillsammans med landsting och socialförvaltning en familjecentral belägen i Årjängs tätort. Familjecentralen omfattar barnvårdscentral, individ och familjeomsorg, öppen förskola, barnmorske/ ungdomsmottagning samt psykolog.

Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för den öppna förskolan. Öppen förskoleverksamhet finns även i Töcksfors

Kommundata – strukturella faktorer

41 mandat i fullmäktige	V 2, s 11, c 16, fp 5, m 5, kd 2
styre	C, fp, m, kd
Invånarantal 081231	9952
Invånarantal 071231	9877
Varav kvinnor	4876
Varav män	5001
Invånare per km ²	1,4
Invånare under 18 år %	21,5
Invånare över 64 år %	16,8
Utrikes födda %	5,4
Invånare med eftergymnasial utbildning %	30
Medelinkomst kr per år	201900
Förvärvsarbetande %	79,4
Arbetslösa %	2
Kommunal skatt	21,95

Kommunala verksamheter	Kostnad per inv (kr) 2007	Jmf Kommungruppen 2007
Politisk verksamhet	833	1030
Infrastruktur, skydd mm	4315	5255
Fritids o kultur	2365	2530
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	6147	5125
utbildning	14678	16168
Äldre och handikappomsorg	19763	22185
Individ och familjeomsorg	1499	2030

2:2 Ledning och styrning

Ur "plan för barnomsorg och skola":

"I alla verksamheter ska ledarskapet lyftas fram. Rektor skall på ett tydligt sätt medverka till att utveckla och förnya det pedagogiska arbetet..."

Skolchef och barnomsorgschef har det övergripande ansvaret för alla verksamheter och det yttersta ansvaret vilar på Barn- och utbildningsnämnden och kommunen.

Varje skola och förskola, samt fritidshem och dagbarnvårdare leds av rektorer. Rektor har, som pedagogisk ledare för personalen, det övergripande ansvaret för att verksamheterna som helhet inriktas på de nationella målen och bedrivs i enlighet med övriga styrdokument. Två rektorer har tjänsteandelar som utvecklingsledare respektive kvalitetsutvecklare.

Våra förvaltningsledare och rektorer bedöms vara väl förtrogna med sina verksamheter. Rektorerna samarbetar i ledningsgrupp och har kontinuerlig kontakt med personalen vid arbetsplatsträffar, planerings/utvärderingstillfällen, nätverksträffar och i den dagliga verksamheten.

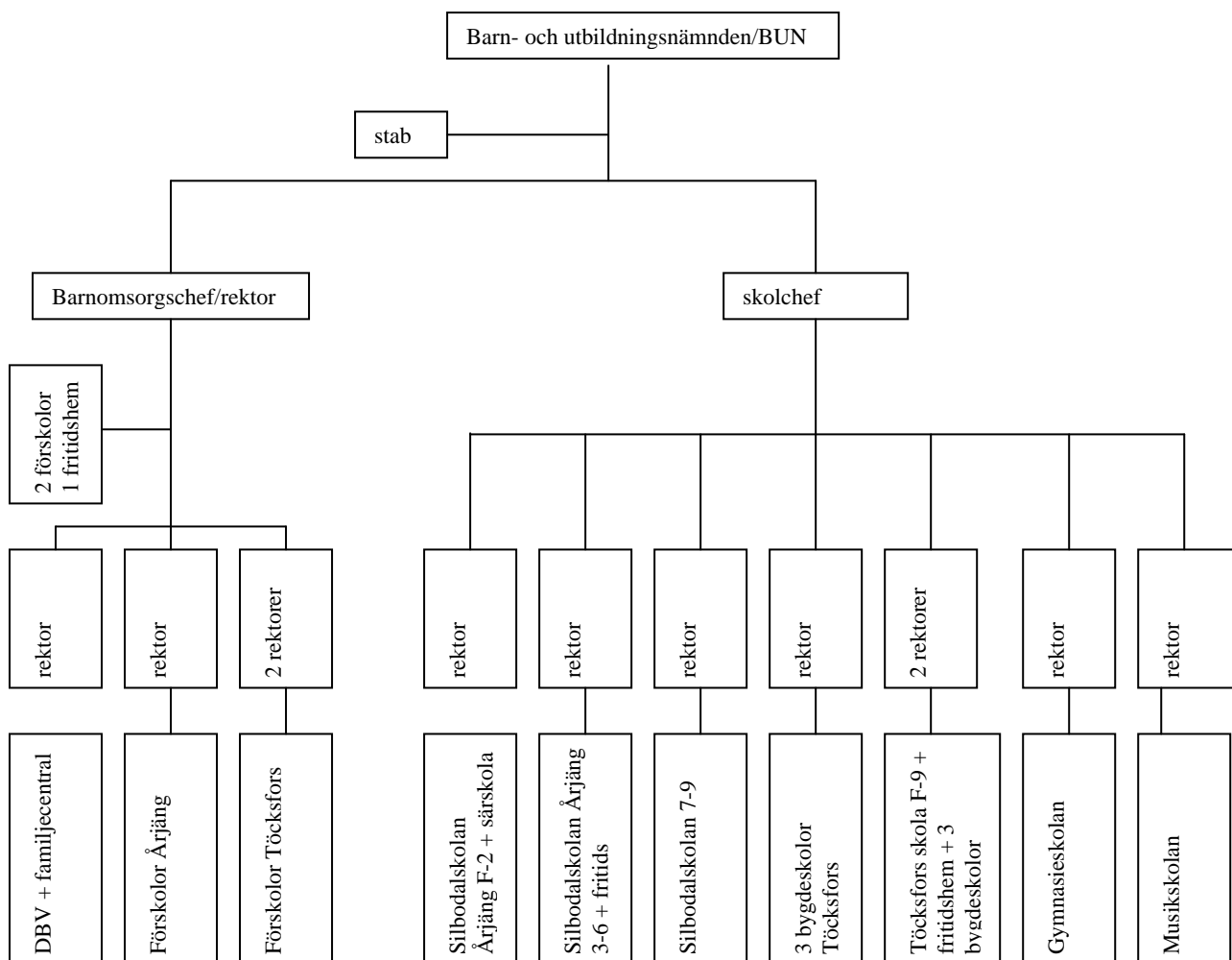
Innehållet i verksamheterna styrs av skollag, läroplaner, kursplaner, kommunens lokala plan samt enheternas lokala arbetsplaner.

2:3 Organisation

Årjäng är med hänsyn till storlek en skoltät kommun. I de båda tätorterna finns grundskola förskoleklass-år 9. Utöver dessa tätortsskolor har vi 6 bygdeskolor från förskoleklass-år 6 samt en friskola. I anslutning till skolorna finns fritidshem varav två drivs som föräldrakooperativ. I tätorten Årjäng finns gymnasieskola med 3 nationella program, gymnasiesärskola och individuellt program samt praktiskt gymnasium som drivs av Baggium. Förskolor finns i alla kommunelar och dagbarnvårdare i några kommunelar. Öppen förskola bedrivs i Årjäng och Töcksfors. Kommunal musikskola erbjuds alla elever i alla skolor från år 3

Rektorernas skol- och barnomsorgsområden är fördelade geografiskt samt efter andel årsarbetare.

Organisationsschema

2:4 Barn- och utbildningsnämndens verksamheter

Förskola: För barn 1-5 år

Familjedaghem: För barn 1-12 år

Fritidshem: För barn 6-12 år

Öppen förskola: För hemmavarande föräldrar och barn 0-6 år

Förskoleklass: Erbjuds kommunens 6-åringar

Grundskola/grundsärskola: För elever 7-16 år

Musikskola: Erbjuds från 9 år i form av instrumental- sång eller dansundervisning

Gymnasieskola: Utbildning av ungdomar och vuxna på gymnasienivå. Inom den grundläggande vuxenutbildningen samt svenska för invandrare sker undervisningen även på grundskolenivå. I verksamheten ingår även särskoleverksamhet för gymnasieelever och vuxna samt kommunal uppföljningsverksamhet avseende arbetslösa unga under 20 år

Kommunala förskolor i tätorterna

Pillret Årjäng 4 avd	Prästkragen Årjäng 2 avd	Backsippan Årjäng 2 avd	Fjärilen Årjäng 1 avd	Dungen Töcksfors 3 avd	Solstrålen Töcksfors 1 avd	Villan Töcksfors 1 avd	Björkbacken Töcksfors 1 avd
----------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-----------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------	-----------------------------------

Kommunala glebygdskolor

Klinten Lennartsfors 1 avd	Myran Holmedal 1 avd	Bikupan Svensbyn 1 avd	Klimpen Svensbyn 1 avd	Karlavagnen Karlanda 2 avd
----------------------------------	----------------------------	------------------------------	------------------------------	----------------------------------

Fristående kommunala fritidshem

Buketten 1 avd Årjäng	Droppen 1 avd Töcksfors
--------------------------	----------------------------

Dagbarnvårdare

Dagbarnvårdare 11,25 tjänster

Öppen förskola

Öppen förskola Årjäng och Töcksfors

Grundskolor tätort

Silbodalskolan Årjängs tätort År f-9 Särskola, 2 förskoleklasser, 5 fritidsavdelningar	Töcksfors skola Töcksfors tätort År f-9 Särskola, förskoleklasser, 2 fritidsavdelningar
---	--

Grundskolor bygdeskolor

Svensbyns skola År 1-6 +förskoleklass/ fritidshem	Holmedals skola År 1-6 + förskoleklass/fri tidshem	Stommens skola År 1-6 förskoleklass	Böns skola År 1-6 förskoleklass	Blomskogs skola År 1-6 Förskoleklass / fritidshem	Smolmarks skola År 1-6 Förskoleklass + fritidshem
--	---	---	---------------------------------------	---	---

Gymnasieskola

Årjängs Gymnasieskola 3 program, individuella programmet, gymnasiesärskola, vuxenutbildning
---

Musikskola

Årjängs musikskola

Enskilt bedrivna skolverksamheter

Två föräldrakooperativ förskola/fritidhem, en friskola F-år 3, samt enskilt bedrivet gymnasium/Baggium

2:5 Barn, elever, och kostnader i siffror

Förskola

Antal inskrivna barn totalt genomsnitt		Andel inskrivna barn av alla**		Genomsnittlig vistelsetid/vecka och barn		Antal barn per årsarbetare		Bruttokostnad per inskrivet barn kronor	
2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
333	336	74%	71%	25,39	25,06	5,52	5,58*	111486	116560

*riket 5,3

** andel inskrivna barn i kommunala förskolor + familjedaghem 2007 -96%, 2008 – 92%

Familjedaghem

Fritidshem

Antal placerade barn i genomsnitt		Bruttokostnad per barn kronor		Antal placerade barn i genomsnitt		Bruttokostnad per barn kronor	
2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
66	58	92443	99780	348	370	36594	38078

Förskoleklass

Kommunala musikskolan

Antal barn i förskoleklass		Kostnad per barn kronor		Antal elever		Nettokostnad per elev kronor	
2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
107	108	59690	99780	348	270	8526	9391

Grundskola

Antal elever år 1-9		Kostnad per elev		Genomsnitt meritvärde kommunen		Genomsnitt meritvärde riket	
2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
1043	1026	65464	63056	209,3	211,8	207,3	209,3

Kommunala gymnasieskolan

Antal elever		Antal elever i annan kommun		Bruttokostnad per elev folkbokförda i kommunen kronor		Antal elever folkbokförda i egen kommun som gick gymnasieutbildning i egen kommun %	
2007	2008	2007	2008	2007	2008	07	08
138	137	295	307	107793	105627	31,8	30,9

2:6 Barnen och eleverna i våra verksamheter.

Vi har mellan 15 och 20 barn per avdelning i våra förskolor. Småbarnsavdelningar har generellt lägre antal barn per avdelning och 1-5 och 3-5 avdelningar något fler. Vi bedömer att våra gruppstorlekar är rimliga i jämförelse med likvärdiga kommuner. Alla barn i kö till förskola, familjedaghem eller fritidshem har fått plats inom stipulerad tid. De flesta familjer har kunnat erbjudas plats i den kommundel eller förskola som de önskat. Antalet barn placerade i familjedaghem har minskat.

Våra öppethållandetider för förskola, familjedaghem och fritidhem är 6.30-18.30.

Barn inskolas företrädesvis i januari och augusti men även vid andra tidpunkter efter behov och önskemål från föräldrar och i mån av platser

Barn i allmän förskola samt barn till föräldralediga eller arbetslösa erbjuds plats i befintliga grupper.

Skolornas klasstorlekar varierar liksom organisationen. Tätortsskolorna kan ha 2-3 parallelliga klasser inom årskullarna medan bygdeskolornas kan ha åldersintegrerade grupper. Antal elever i grundskolan har minskat något i jämförelse med fjolåret.

2:7 Barn och elever med behov av särskilt stöd.

Ur skollagen 2 a kap 3 §: Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen skall utgå från varje barns behov.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall ges den omsorg som deras speciella behov kräver.

Ur ”Plan för barnomsorg och skola: ”Alla medarbetare har ansvar för att tidigt upptäcka och ge stöd till barn i svårigheter. Samarbete ska ske med föräldrar, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, barnhälsovård och andra stödjande samhällsinsatser för att tidigt upptäcka barns behov av stöd och sätta in lämpliga åtgärder och fördela ansvaret”.

Elever som har behov av särskilt stöd är inskrivna i kommunens särskolor eller integrerade i övriga skolor med stödinsatser. I någon skola anordnas undervisning i liten undervisningsgrupp för barn med autism.

I förskolan är barnen integrerade i den vanliga verksamheten, i en del fall med resurs/assistentstöd eller med annat stöd som barnen bedöms behöva, till exempel handledning till arbetslagen, eller insatser från extern resurs. Bedömning av det enskilda barnets behov sker i nära samarbete med hemmen.

För alla barn i förskolan som har behov av extra stöd skrivs handlingsplaner. För skolbarn upprättas åtgärdsplaner.

Våra specialpedagoger och vid behov psykolog, kurator och skolsköterska/skolläkare ger stöd vid kartläggning av barnens behov, lämnar förslag på förhållnings-, arbetssätt och metoder samt är delaktiga vid upprättandet av handlings- och åtgärdsplaner.

De senaste åren har vi fått en ökad inflyttning barnfamiljer från utomnordiska länder. Sammanlagt har vi ca 100 barn från utomnordiska länder i barnomsorg och skola. För att möta det ökade behovet av Svenska-II-undervisning i skolan har personalresurs utökats med 0,60 tjänst. Vi har också en stor inflyttning och många elever från vårt grannland Norge.

2:8 Likabehandling och förebyggande arbete mot kränkningar

Ur skollagen 1 kap. 2 §: Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar i skolan främja likställighet mellan könen, aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden

Enligt diskrimineringslagen av 1 april 2006 som omfattar barnomsorg och alla skolformer är enheterna skyldiga att upprätta likabehandlingsplaner där man beskriver hur det förebyggande arbetet ska ske samt vilka åtgärder man avser att vidta om någon utsätts för trakasserier eller kränkande behandling. Diskrimineringslagen av den 1 april 2006 omfattar diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning och funktionshinder eller annan kränkande behandling Den nya lagen av 1 januari 2009 omfattar dessutom grunderna ålder och könsöverskridande identitet eller uttryck. Förskolor och skolor har likabehandlingsplaner som beskriver hur man ska arbeta förebyggande samt hur man agerar om det som inte får hända ändå händer.

I förskolornas pedagogiska forum "Pedagogisk ledare" har förskolans ledning och personal ägnat flera nätverksträffar åt likabehandlingslagen - att tolka och förstå lagtexten genom föreläsningar, diskussioner och rollspel. Personal har deltagit i kompetensutveckling för att stärka förståelsen kring lagens avsikter. De flesta skolor arbetar idag med olika metoder för att stärka positiva normer och värden bland barn och elever, till exempel Friends, SET och DISA-projektet inom grundskolan. De flesta grundskolor har även livskunskap på schemat. *Värdegrundsarbetet beskrivs närmare i kap. 4:11 Normer, värden och likabehandling*

DISA-projektet

DISA betyder "Din inre styrka aktiveras." och är ett program för att förebygga stress och nedstämdhet särskilt anpassat till tonårsflickor.

Projektledare har varit kurator och skolsköterska som båda har genomgått utbildning i att leda Disa-grupper. Läsåret 07/08 startade den första DISA-gruppen för flickor i årskurs 8 vid skolan. Under 10 träffar fick flickorna tillsammans med sina gruppledare verktyg för att tänka och handla positivt och träna kommunikation. Gruppdeltagarna har utvärderat och bland annat uttryckt att det är "bra att få diskutera känslor, prata om sånt som man annars inte pratar om", att man fått ett nytt sätt att tänka och kunnat få hjälp och stöd med problem och oro.

Satsning på SET i alla skolor

SET= "Social Emotionell träning". är ett manualbaserat program för att lära elever att hantera sina känslor, självkännet, motivation, empati och social kompetens. I SET ingår "livskunskap på schemat" Skolpersonalen har deltagit i en föreläsning om SET och sex handledare har utbildats för att sprida metoden vidare bland lärarna. Avsikten är att alla skolor ska arbeta aktivt och långsiktigt med programmet. SET-programmet har presenterats för föräldrar samt för personal i kök, städ och vaktmästeri.

2:9 Vår personal

Ur skollagen 2 kap 2 §: Kommuner och landsting är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare och fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva

Ur Skollagen 2 a kap 3 §: För bedrivande av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skall det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Andel personal med pedagogisk högskoleutbildning								Antal lärare/100 elever	
Förskola		Förskoleklass		Fritidshem		Grundskola		Grundskola	
2007	2008	2008	2007	2007	2008	2006/07	2007/08	2006/07	2007/08
44%	47%***	Siffror ej tillgängliga	85%	50%	Siffror ej tillgängliga	81,7%	84,7%*	8,8	8,5**

*Riket 84,9, ** Riket 8,3, ***Riket 52,6

Förutom den pedagogiska grundbemanningen – lärare i skolan och förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare i förskoleklass, fritidshem och förskoleklasser har verksamheterna specialpedagoger som dels arbetar vid enskilda enheter, dels med övergripande uppdrag att handleda arbetslag och följa upp enskilda barn och grupper, samt pedagog för elever med svenska som andraspråk.

För förskolan har vi ett politiskt beslut om 2 förskollärare och 1 barnskötare per avdelning.

Elevhälsan består av skolsköterska, och kurator samt specialpedagoger. Psykologtjänster samt skolläkartjänster köps in vid behov.

I organisationen ingår också kökspersonal samt lokalvårdare. Fastighetsskötsel/vaktmästeri köps in från kommunens tekniska förvaltning.

Den pedagogiska personalen är organiserade i arbetslag med medarbetare från en eller flera verksamheter beroende på de enskilda skolornas interna organisation. I en del arbetslag ingår lärledare som utbildats under året.

Vi bedömer att vi haft en låg personalomsättning i våra verksamheter under året. Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen var 2007 85% mot 87% i riket och i jämförbara kommuner. Lärartäthet var 8,5 lärare per 100 elever samma år. För riket var motsvarande siffra 8,4 och i kommungruppen 9,5. Vår lärartäthet varierar stort eftersom vi har många små skolor som – för att verksamheten ska kunna bedrivas i enlighet med uppdraget – kräver en högre lärartäthet.

I förskolan hade vi år 2007 44% pedagogiskt högskoleutbildad personal. Denna siffra har under innevarande år ökat till 47% och målet är att den ska höjas ytterligare under 2009.

Under 2009 genomför skolverket en tillsyn avseende lärarbehörighet med fokus på behörighet i ämnen och för stadier.

2:10 Kompetensutveckling

Ur Barn- och utbildningsnämndens ”Plan för barnomsorg och skola”:

”Såväl individuell kompetensutveckling som arbetslagsutveckling är nödvändiga ingredienser för att nå goda resultat”.

***Skollagen 7 §:** Varje kommun och landsting skall se till att fortbildning anordnas för den personal som har hand om utbildningen*

En stark satsning på kompetensutveckling har gjorts under året.

Kompetensutvecklingsinsatserna har initierats och arrangerats både på förvaltnings- rektors- och lokal skolnivå.

Under 2008 har 19 lärledare utbildats i samarbete med Myndigheten för skolutveckling och RUC. Lärledarnas uppdrag är att verka för förbättringsprocesser i skolor och förskolor, att leda kollegors lärande och att ha ett reflekterande och vetenskapligt förhållningssätt till sina verksamheter.

BUN har under de två senaste åren satsat särskilt på kompetensutveckling i språk och matematik genom deltagande i Karlstads universitets och RUC:s utbildningsserie. Personal

från både förskola och skola har tagit del av utbildningarna och parallellt arbetat i nätverksgrupper för att skapa en röd tråd och ett gemensamt förhållningssätt genom alla stadier i skolsystemet.

Förskolor har deltagit i RUC:s utbildningsinsats ”småbarnspedagogik” och några av våra förskollärare har utbildats i ICDP för förskolan.

ICDP= “*International Child Development Programme*”. Programmet kallas på svenska “Vägledande samspel” och är ett hälsobefrämjande basprogram anpassat för barn i olika åldrar. Det ursprungliga syftet är att ge stöd och vägledning till föräldrar i samspelet med sina barn men har anpassats och utvecklats för användning i förskola, skola och socialtjänst.

Kompetens- och utbildningsinsatser under året.

- lärledarutbildning
- matematik
- språk
- småbarnspedagogik
- SET- utbildning för personal i skola, förskoleklass och fritidshem
- ICDP i förskolan
- barns inflytande – föreläsning/nätverksträffar
- olika utbildningsinsatser för att främja likabehandling
- ”Första Hjälpen-utbildning”
- brandskyddsutbildning

Nätverk

- pedagogisk ledare för förskolepersonal.
- nätverk för fritidshem
- nätverk för förskoleklasser
- nätverk för personal i förskola och skola kring språk och matematik.

2:11 Lokaler och miljö

Ur Årjängs kommuns ”Plan för barnomsorg och skola” ”*Verksamheten ska vara en god miljö för lärande och utveckling. Alla ska möta respekt för sin person och sitt arbete. Trygghet, trivsel och god ordning ska präglade arbetsmiljön*”.

Alla våra grundskolor är äldre och behöver rustas upp för att en bra arbets- och lärmiljö ska kunna säkerställas. I några fall behövs ut- om- eller nybyggnation. Flera av skolorna är trångbodda. Under 2008 påbörjades en översyn av vårt skollokalsbehov men har ännu inte slutrapporterats. Vi har flera små bygdeskolor i kommunen . En bygdeskola lades ner under 2007 på grund av vikande elevunderlag.

Förskolorna håller i genomsnitt god standard. Några av förskolorna är inrymda i lägenheter som anpassats till verksamheten och dessa lokaler är inte optimala.

Utemiljöerna skiljer sig åt beroende på skolornas/förskolornas belägenhet. Verksamheterna i glesbygden har tillgång till skog och natur medan enheterna i tätorterna bedöms ha en traditionell lek- och utemiljö. Generellt kan sägas att skol- och lekgårdar håller en medelgod kvalitet.

2:12 Budget – ekonomi

Förvaltningens budget är upprättad främst utifrån schablon och delvis utifrån förutsättningar och behov. Rektor har budgetansvar. Driftsbudget är fördelat på ansvarig rektor samt på verksamhet och objekt. Budget kan omfördelas under pågående budgetår om behov föreligger.

BUN har under 2008 haft en nettokostnad på 205 185 tkr vilket är 6567 mer än ram. Underskottet är 3,3 % av total budget för året. Några av orsakerna till underskotten är ökade personalkostnader, skolskjutsar samt interkommunala ersättningar. Grundskolorna i Årjängs kommun har näst lägst kostnad per betygspoäng i riket.

Ekonomi -Drift 2008

Verksamhet	Budget 2008 (tkr)	Utfall (tkr)	Avvikelse (tkr)
Barnomsorg	54 164	54 855	-691
Grundskola	85 489	87 518	-2029
Musikskola	2 465	2752	-287
Gymnasieskola	43 481	47 091	-3610

2:13 Uppföljning och utvärdering

Ur Förordning (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet mm: Varje kommun, varje skola som ingår i det offentliga skolväsendet, varje kommunalt bedrivna förskola och varje kommunalt bedrivna fritidshem skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten

Ur Lpfö 98: Förskolans verksamhet skall planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas i förhållande till den uppställda målen i läroplanen

Ur Lpo 94: Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker.

Ur planen för barnomsorg och skola:

”Alla enheter ska sträva efter att förbättra kvaliteten i verksamheten. Syftet med uppföljning och utvärdering är att tydliggöra detta arbete. All personal skall kontinuerligt följa upp och utveckla kärnverksamheten utifrån egna reflektioner och erfarenheter.

Skolorna har planerings- och utvärderingsdagar utifrån årsarbetsram och avtal. Barnomsorgen har i genomsnitt fyra planerings- och utvärderingsdagar per år samt planeringstillfällen vecko- eller månadsvis. Alla enheter har en arbetsplan där arbetslagen tolkat och konkretiserat läroplanens mål och beskrivit vilka åtgärder som ska vidtas för måluppfyllelse.

Uppföljning och utvärdering av arbetsplaner, läroplan, likabehandlingsplaner och kommunens ”Plan för barnomsorg och skola” sker minst två gånger per läsår.

Varje enhet skriver kvalitetsredovisning per läsår i slutet av vårtermin eller början av hösttermin.

I planen för barnomsorg och skola uttrycks att det ska råda nolltolerans mot kränkande ord och handlingar i våra verksamheter.

Alla verksamheter har likabehandlings/mobbingplaner. Det finns rutiner för hur handlingsplanerna ska användas och när.

Det förebyggande arbetet mot mobbing och annan kränkande behandling sker i första hand

genom att enheterna arbetar enligt läroplanens målområde ”normer och värden” och aktivt hävdar och förmedlar vår gemensamma värdegrund.

Skolans och förskolans rektorer är delaktiga i verksamheternas planerings- uppföljnings- och utvärderingsarbete dels genom gemensamma planerings- och utvärderingsdagar, dels i arbetslagens fortlöpande utvecklingsarbete.

En projektanställd kvalitetsutvecklare har i uppdrag att i samverkan med förvaltningsledare, kvalitetsgrupp*, utvecklingsledare och rektorer vidareutveckla kvalitetsarbetet inom barn- och utbildningsnämndens verksamheter.

Det finns centralt framtagna manualer för utvärdering och kvalitetsredovisning. Manualerna ska fungera som ett stöd i arbetet och ge struktur till utvärderingarna så att förutsättningarna granskas, målen blir tydligt formulerade, att förhållningssätt, arbetssätt och metoder redovisas och att ett resultat kan framstå.

En förutsättning för att kunna utvärdera verksamheten är att man har en arbetsplan med konkret beskrivna mål och en beskrivning av hur man tänker arbeta för att nå dem. Ännu en förutsättning för att resultat ska kunna avläsas är att verksamheten dokumenteras.

Dokumentationstekniker är till exempel bilder/foton, barnens och elevernas egna teckningar/produkter, loggböcker, portfolio, filminspelningar, intervjuer och för skolans del naturligtvis prov och tester av skilda slag.

Fler och fler förskolor och skolor hittar former för att få kontinuitet och systematik i uppföljningsarbetet och för att göra barn/elever och föräldrar delaktiga i detta arbete. Detta fyller två syften; resultaten blir mer säkerställda och barnen och elevernas samt föräldrarnas inflytande gynnas.

*En grupp bestående av pedagoger från olika skolformer, skolchef samt kvalitetsutvecklare

Två goda exempel

Ett bra exempel på hur systematiskt utvecklingsarbete kan genomföras i praktiken är hämtat från Silbodalskolans lågstadium.

När eleverna börjar år 1 startar ett målinriktat arbete på temat ”Hur är en bra klass?”. Kriterierna för hur en bra klass ska vara växer fram genom samtal och diskussioner i klassen. Resultatet dokumenteras noga och delges föräldrarna som i sin tur ges möjlighet att ge sin syn på vad som kännetecknar en bra klass.

Slutligen får barnen ge synpunkter på hur läraren kan göra för att klassen ska bli bra och föräldrarna får förslag från elever och lärare på vad de kan göra för att bidra till målet. Då har begreppet ”en bra klass” genomlysts, tolkats och förankrats hos både elever, föräldrar och lärare. När begreppet ”en bra klass” är fastställt följer man upp under hela läsåret och kriterierna är en god hjälp för att skapa trygghet, trivsel och god arbetsmiljö. I slutet av läsåret utvärderas målet av både elever, föräldrar och lärare.

Ett annat exempel är hämtat från Töcksfors skolas mellanstadium.

Målet är att alla elever ska känna och förstå målen för skolans undervisning i de olika ämnena och själva kunna följa upp måluppfyllelsen. Eleverna gör varsin målpärm där varje ämne får en egen flik med det innehåll och de mål som man enats om. Måluppfyllelsen kontrolleras fortlöpande genom utvärderingsfrågor, tex ”har vi jobbat mot alla målen, hur har vi jobbat, hur har jag själv lyckats, när lär jag mig bäst”. Varje elev får kunskap om vart

undervisningen syftar, hur man lyckas och vilka faktorer som påverkar lärandet.

3. Återblick på 2007 års kvalitetsredovisning.

I 2007 års kvalitetsredovisning beskrevs förslag till övergripande åtgärder för ökad måluppfyllelse och utveckling.

Här följer exempel på insatser som gjorts och görs för att öka måluppfyllelsen inom beskrivna områden. Många av insatserna gynnar flera mål.

- **Personalen ska erbjudas kompetensutveckling inom våra prioriterade områden matematik, språk, barns och elevers inflytande, hälsa och rörelse samt normer och värden**
  - personalen har genomgått kompetensutveckling inom matematik och språk
  - flera arbetslag har gått utbildning i ”Röris”
  - idrottslärare har fått fortbildning
  - de flesta skolor har livskunskap på schemat
  - forum, former och strukturer för elevinflytande har vidareutvecklats
  - återkommande möten med socialtjänsten för att fånga upp elever i riskzon
  - personal utbildade i SET
  - föreläsningar kring barns rätt till inflytande
  - flera utbildningsinsatser kring likabehandling
  - utbildningssatsning i småbarnspedagogik för förskolepersonal
  - 4-6-åringar har fått dansverksamhet
  - utbildning i ICDP
  - utbildning i aktivt föräldraskap
- **Alla i organisationen ska bidra till att levandehålla våra måldokument så att förhållningssätt, arbetssätt och metoder fortlöpande diskuteras, analyseras och förbättras:**
  - personal utvärderar fortlöpande och regelbundet
  - temadagar
  - nya kursplaner har framtagits
  - arbetsplaner har framtagits och vidareutvecklats
  - processer för kvalitet och kvalitetsarbete i ledningsgruppen
  - information och handledning från kvalitetsutvecklare
  - strukturer och rutiner för kvalitetsarbete finns framtaget
  - kvalitetsgrupp träffas regelbundet och diskuterar kvalitetsfrågor
  - diskussioner kring förhållningssätt, policys och handlingsplaner kring tobaksanvändning på skolan
  - nätverket ”pedagogiska ledare”
  - likabehandlingsplaner utarbetade
- **Vi ska våga prova nya arbetssätt och metoder och ompröva och vidareutveckla etablerade:**
  - vi har högre grad av ämnesintegrering
  - utbildade lärledare

- individualiserad undervisning i matematik
  - vi har gett mer utrymme till planering och utvärdering
  - matte och språkprojekt utomhus
  - olika portfoliomodeller
  - hemsidan som hjälpmedel och infocentral under utveckling
- **Andelens förskollärare och behöriga lärare ska ökas**
    - vi har fått större andel behöriga lärare som undervisar i rätt ämnen.
    - långtidsvikarier med utbildning
    - ingångslöner för förskollärare har ökats
    - andel högskoleutbildade förskollärare har ökat
- **Verksamheterna ska arbeta för ett ökat samarbete med föräldrar genom att på olika sätt erbjuda insyn, information och dialog.**
    - föräldramöten
    - ”öppet hus” för föräldrar i skola och barnomsorg
    - loggbok mellan skola och hem
    - föräldrar uppmuntras att besöka skolan
    - klasser har trivselkvällar för föräldrar
    - utvecklingssamtal 1 gång/termin
    - fler föräldramötet år 7-9
    - dokumentation delges föräldrar
    - ”månadens utvärderingsfråga” till föräldrar
    - enkäter
    - focusgrupper av föräldrar
    - lärplattform på data
    - information till föräldrar via hemsidor
    - åtgärdsprogram och utvecklingsplaner
- **Åtgärder för att fler elever ska nå kunskapsmålen**
    - vi ökar lärartätheten där det behövs
    - arbetat fram kursplaner
    - ger skriftliga omdömen
    - riktad specialhjälp i kärnämnen
    - nivågrupperingar i matematik
    - utbildning av personal matte och språk
    - ökad dialog med hemmen
    - resursteam inrättat
    - anpassning av läromedel och hjälpmedel
- **Ledningen ska stötta, uppmuntra, följa upp och underlätta enheternas kvalitetsarbete**
    - lärledare/arbetslagsledare har utbildats
    - närmare samarbete lärare och ledning
    - klarare direktiv
    - målsättande samtal med medarbetare har införts
    - vi har fått mer tid till utvecklingsarbete
    - manualer/strukturer/rutiner för kvalitetsarbete
    - datorer på alla förskolor
    - datakanon, kameror

- stöd av kvalitetsutvecklare
- kvalitetsgrupp
- **Vi ska vidareutveckla strukturer och rutiner för kvalitetsarbete; årsplanen, formulär, mallar, utvärderingsverktyg.**
  - fortlöpande revidering och vidareutveckling av manualer
  - ändrat årsplan/arbetsgång
  - studiedagar avsatta för uppföljning och utvärdering
  - stöd av kvalitetsutvecklare
- **Under 2008 ska en ny mätning av barnens/elevernas upplevelse av inflytande genomföras. Vi kartlägger också hälso- och motionsvanor och ställer frågor kring mobbing och kränkande behandling.**
  - mätning genomförd
  - klassansvariga har diskuterat resultat med eleverna
  - skolsköterska har hälsosamtal med elever
  - trivselregler har tagits fram tillsammans med elever
  - vi har upprättat matråd
  - elevråd
  - friends på högstadiet
  - SET främjar inflytande
  - livskunskap på schemat
  - motionsvanor förbättrats genom tex. ”klassikern”, erbjudande om boxning och innebandy
  - DISA
- **Våra likabehandlingsplaner ska levandehållas**
  - lärarnas yrkesetik har varit under lupp
  - fall-diskussioner
  - livskunskap på schemat
  - SET
  - nya likabehandlingsplaner i alla förskolor
  - föreläsningar kring likabehandling
  - likabehandlingsplanen går igenom med elever och föräldrar
- **Vi ska göra en översyn av skolornas lokaler och vidta de åtgärder som behövs för att elever och personal ska få en bättre arbetsmiljö som stimulerar ansvarstagande, engagemang, arbetsglädje och skapar förutsättningar för verksamhetsutveckling**
  - kommunalrådet har gjorts delaktig i lokalbehovsfrågan
  - planering av nya lokaler inför-09 pågår
  - frågan om lokalbehov diskuteras i BUN
  - gamla elevrummet har byggts om till datasal
  - bildsalen har renoverats
  - vi har fått ny kontorsbyggnad
  - källarutrymme har renoverats
  - skyddsronder genomförs
  - sunt liv- enkäten visar hur personalen upplever arbetsmiljön
  - lokalutredning på gång

Exemplen är insatser – dels från enskilda skolor – dels centrala - som vi bedömer leder mot ökad måluppfyllelse av de utvecklings behov som beskrevs i fjolårets kvalitetsredovisning

4. Årets mål

Alla i förvaltningen ingående verksamhetsformer och enheter har arbetat i relation till de måldokument de omfattas av. Samtliga målområden i läroplanerna är integrerade i enheternas dagliga verksamhet.

Föreliggande rapporten kommer i huvudsak att beskriva förvaltningens gemensamt prioriterade målområden, beskrivet och tolkat utifrån enheternas rapporter och andra dokumenterade eller muntligt återberättade beskrivningar.

En mera detaljerad redovisning av varje förskolas/skolas mål och resultat finns återgiven i de enskilda enheternas utvärderingar.

4:1 De centralt prioriterade målen för 2008

• Barn och elevers inflytande

Ur Skollagen 4 kap. 2 §: Eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas

Ur Årjängs kommuns "Plan för barnomsorg och skola":

"Var och en ska i växande grad ta ansvar både för sig själv och sina medmänniskor, tänka kritiskt och våga förverkliga sina livsprojekt" samt

"varje individ ska få möjlighet att ta ansvar och initiativ såväl självständigt som tillsammans med andra".

Lpfö 98:

Ur Barns inflytande: "Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation, utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för förskolans miljö och utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande."

Ur utveckling och lärande:

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar självständighet och tillit till egen förmåga, sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar, sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler

Lpo 94:

Ur elevers ansvar och inflytande -mål att sträva mot:

Skolan skall sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö, successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan och har kunskaper om demokratiska principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Ur kunskaper – mål att sträva mot:

Skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar sitt eget sätt att lära, utvecklar tillit till egen förmåga, befäster en vana att självständighet formulera ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden, lär sig lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden, inhämta tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att kunna träffa väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Ur kunskaper – mål att uppnå:

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i skolan och i samhället

• Hälsa och rörelse

Ur Årjängs kommuns "Plan för barnomsorg och skola":

Alla verksamhetsområden ska i samverkan med hemmen verka för en hälsobefrämjande livsstil, där det hälsopedagogiska arbetet lägger grund för god fysisk och psykisk hälsa och där förståelsen för betydelsen av denna hälsa utvecklas

Mål: att barn, elever och ungdomar ges möjlighet att tillägna sig/ tillägnar sig goda kostvanor och utvecklar en god hälsa

Lpfö 98:

Ur "Utveckling och lärande"

Förskolan ska sträva efter att varje barn

Utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.

Utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande

Lpo 94

Ur **Kunskaper - Mål att uppnå:**

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången utbildning

Har grundläggande kunskaper om förutsättningarna för en god hälsa samt har förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön

• Ökad måluppfyllelse i matematik och svenska

Ur Årjängs kommuns "Plan för barnomsorg och skola":

Mål: Att barnens språk- och kommunikationsutveckling stimuleras för att öka barnens självkänsla och självförtroende

Att alla elever lämnar grundskolan med sådana kunskaper att de är förberedda för vidare studier

Att alla barn lär sig läsa under år 1 och 2

Ur **Lpfö 98:**

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar, tillägnar sig nyanserna i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld, utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråket och för förståelse av symboler och deras kommunikativa funktion, utvecklar sin förmåga att upptäcka och använda matematik i meningsfulla sammanhang.

Lpo 94

Ur **Mål att sträva mot – kunskaper**

Skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar ett rikt och nyanserat språk samt förstår betydelsen av att vårda sitt språk.

Ur **Mål att uppnå – kunskaper**

Skolan ansvarar för att varje barn efter genomgången grundskola

Behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift.

Behärskar grundläggande matematiskt tänkande och kan tillämpa det i vardagslivet,

• Normer, värden och likabehandling

Ur Årjängs kommuns "Plan för barnomsorg och skola":

Alla ska mötas av respekt för sin person och sitt arbete. Trygghet, trivsel och god ordning ska prägla arbetsmiljön. Allt ska ske med utgångspunkt från en gemensam värdegrund. Allas lika värde, jämställdhet, nolltolerans mot kränkande ord och handlingar samt värnande om den gemensamma miljön är ledord

Ur **Lpfö 98:**

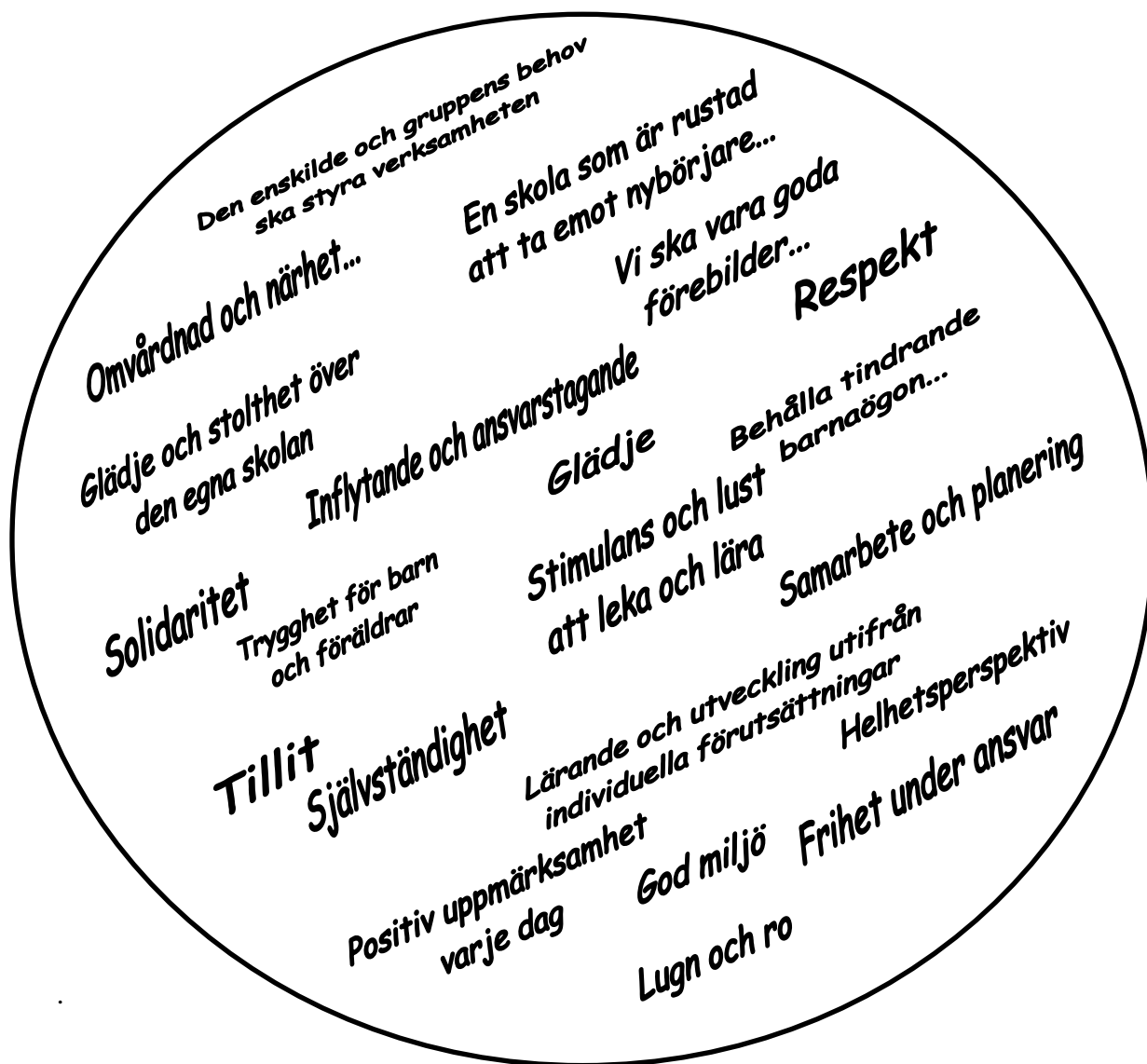
Förskolan skall aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla förståelse för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfatta dessa.

Lpo 94

Skolan skall aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handlin

4:2 Visioner

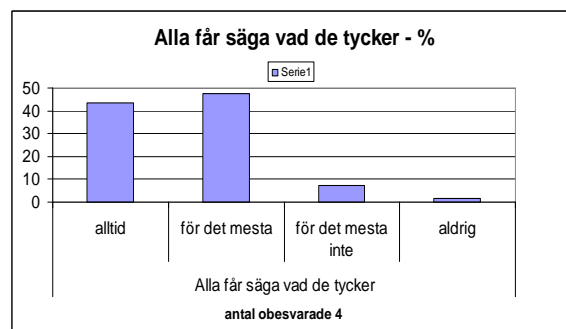
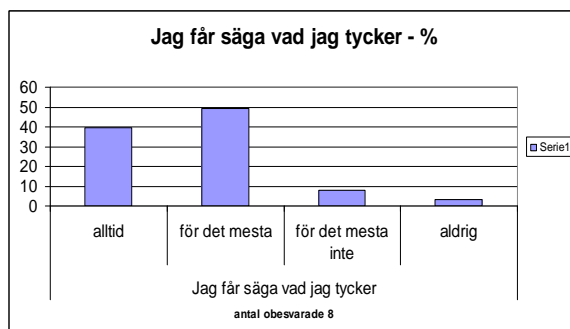
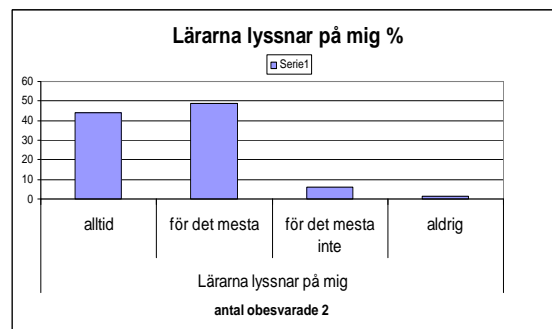
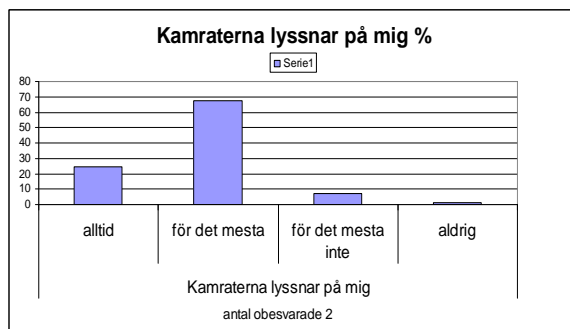
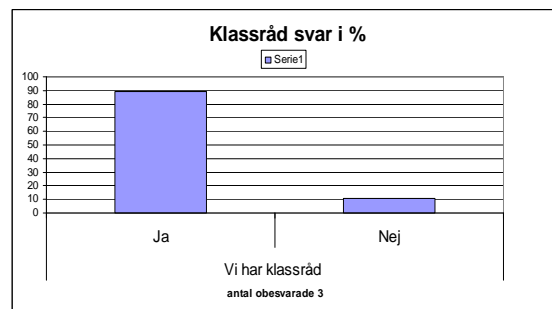
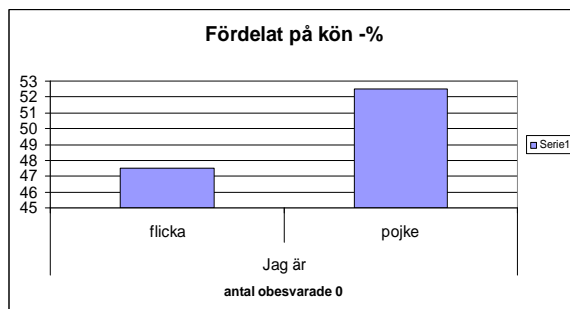
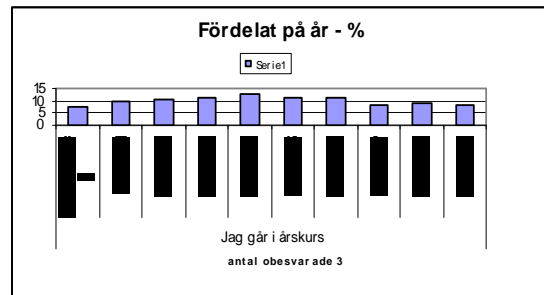
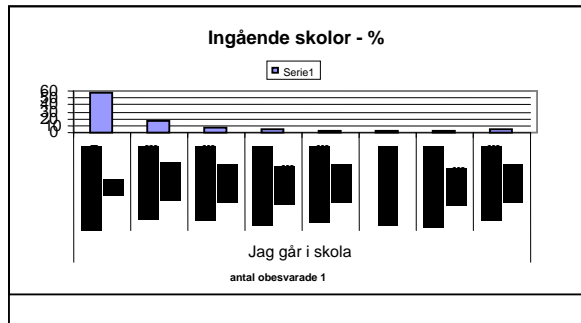
Flera förskolor och skolor har formulerat visioner och ledningsdeklarationer. Visionerna kan ses som grunden för de värderingar och normer som barnomsorg och skola omfattar. Visionerna kan sammanfattas så här och får tolka den grundinställning och de värderingar våra förskolor och förskolor har i det dagliga arbetet:

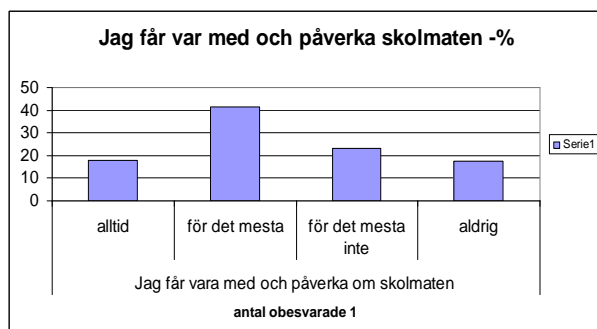
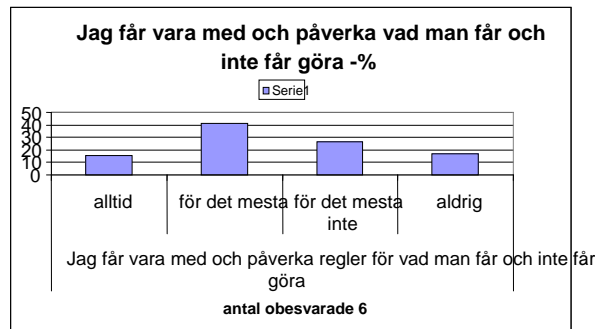
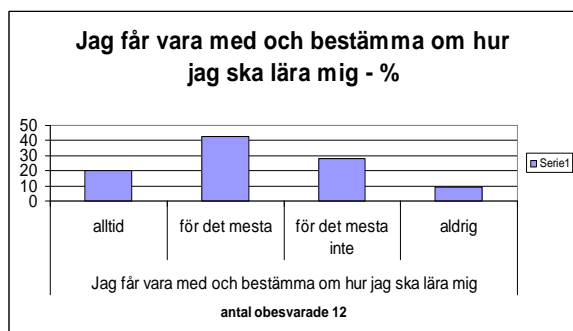
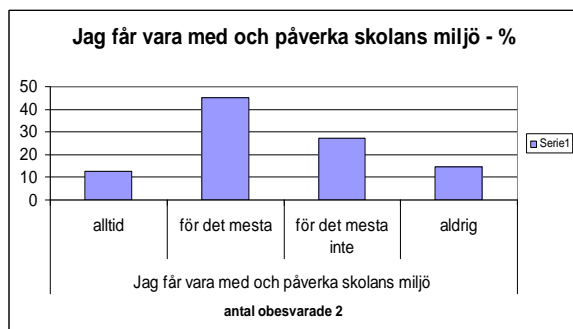

4:3 Barns och elevers inflytande

År 2006 genomfördes en enkät bland alla elever från förskoleklass till år 9. Enkätfrågorna handlade bland annat om elevernas upplevelse av inflytande. Under 2008 genomfördes en ny mätning med delvis samma frågor samt en kartläggning av elevers hälsorelaterade vanor.

Resultat av 2008 års mätning av elevernas upplevelse av inflytande

I frågorna om skolans miljö och om skolmaten gavs eleverna exempel för att frågan skulle förstås bättre - tex. "möjlighet att påverka hur det ska vara i klassrum, på skolgård och i matsal" samt "möjlighet att påverka maträtter och hur mycket och vad man vill äta"

4:4 Jämförelse och analys

2006 års enkät med i stort sett samma frågor men med andra svarsalternativ gör en mera exakt jämförelse svår att genomföra. Men om man jämnställer svarsalternativen "ofta" med "för det mesta" och "sällan" med "för det mesta inte" så visar det följande:

	Alltid/för det mesta	
	2006	2008
Kamraterna lyssnar på mig	87%	92,1%
Lärarna lyssnar på mig	91%	92,8%
Jag får säga vad jag tycker	-----	88,7%
Alla får säga vad de tycker	87%	90,9%
<i>Vi har klassråd</i>	43%	89,2%*
Jag får vara med och påverka skolans miljö	57%	58%
Jag får vara med och bestämma om vad jag ska lära mig	57%	56%
Jag får vara med och bestämma om hur jag ska lära mig	-----	62%
Jag får vara med och påverka regler för vad man får och inte får göra	45%	56,4%
Jag får vara med och påverka skolmaten	11%	59,3%
Jag får vara med och bestämma om när vi ska göra annorlunda saker, tex utflykter	35%	-----

Några av frågorna från 2006 ställdes inte 2008 och vice versa. 2006 gjordes enkäten manuellt, 2008 via dator.

*När det gäller frågan om klassråd så ställdes den 2006 utifrån hur ofta man har klassråd och var således felaktigt ställd eftersom svarsalternativet "alltid" fanns med. Därför är inte resultaten jämförbara. Årets fråga var en "ja eller nej-fråga" och ger ett mera rättvisande resultat.

Enkät svar speglar alltid den enskildes personliga tolkning och subjektiva upplevelse i svarsögonblicket. En del av frågorna har kunnat tolkas på flera sätt, särskilt frågorna kring skolans miljö och frågan om skolmaten, där eleverna fick hjälp i form av exempel i 2008 års enkät men inte 2006. Detta kan förklara skillnaderna. De yngre barnen har fått hjälp av vuxen för att förstå frågornas innebörd.

Resultaten är över lag något bättre än 2006 men skillnaderna är marginella. Frågorna om inflytande över miljö, lärande och skolans regler har ett fortsatt lågt betyg som vi bör förbättra. Målet är inte tillräckligt tydligt formulerat med angivet mått för måluppfyllelse. Detta behöver göras inför framtida mätningar.

Arbetet med att ge barn och elever inflytande över sin vardag i förskola och skola är en ständigt pågående process där de minsta barnens inflytande kan handla om så enkla saker som att välja vad de vill leka och vilka de vill leka med, medan äldre barn och elever med stigande ålder och mognad ges ett allt större ansvar över egna mål och delta i demokratiska processer.

4:5 Inflytande i praktiken - exempel

Inflytandefrågorna har hållits aktuella bland annat genom nätverksträffar och kompetensutveckling för personalen och förskolans rektorer. Ämnet levandehålls bland annat vid pedagogiska diskussioner i arbetslagen.

Förskolorna har konkretiserat och tydliggjort läroplansmålen genom att ta fram målbilder/kriterier som beskriver tecken på måluppfyllelse. Med hjälp av dokumentation från vardagsarbetet görs en bedömning av lärandet i barngruppen. Pedagogerna gör också en skattning av om deras arbetssätt och förhållningssätt varit i enlighet med läroplanens riktlinjer och med deras egna ambitioner.

Exempel från barnomsorgen

- vi har barn-råd
- vi är flexibla inför barnens önsknings och förslag
- vi säger inte nej oreflekterat
- vi är noga med att fråga barnen vad de tycker och förmedla att det inte finns "rätt och fel" svar.
- vi har arbetat bort en del "övergångs-situationer" tex får barnen frukt under leken i stället för att bryta leken för fruktstund.
- barnen uppmuntras att argumentera för sin sak
- vi röstar ibland när det finns olika viljor
- vi har fritidsmöte

Inflytande i skolverksamheten -exempel

”Vi strävar efter att eleverna ska känna sig delaktiga i moment som rör skolan och undervisningen. Vi vill öka elevernas ansvar och inflytande i skolan. Eleverna ska ha kunskap om demokratiska principer och utveckla sin förmåga att arbeta i demokratiska former

Så här har vi jobbat

- vi arbetar för att alla barn upplever att de har inflytande över sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Barnen tar efter förmåga ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö
- vi har samling varje dag
- barnen är med och utformar trivselregler
- varje barn är efter förmåga med och utformar sin individuella utvecklingsplan.
- genom elevens val och IUP-timme får barnen möjlighet att jobba med sina individuella mål.
- vi genomför temadagar där barnen är med och utformar innehållet och sedan väljer inriktning.
- genom sitt arbetsschema är barnen med och påverkar innehållet i sin skoldag.
- vi låter i möjligaste mån barnens tankar, frågor och idéer påverka innehållet i undervisningen.
- barnen är med och bestämmer om utflykter och skolresor
- genom elevrådet är barnen med och påverkar skolmaten
- barnen får vara med och påverka hur det ser ut i klassrummen, elevrum, skolgård och korridorers.
- barnen har inflytande över sin plats i klassrummet.

”

Våra mål har varit

- att eleverna förstår kursplanens mål i alla ämnen
- att eleverna upplever att de har inflytande över sitt eget lärande
- att eleverna tar ansvar för sitt uppförande och arbetar för ett bra arbetsklimat
- att individuell utvecklingsplan finns för varje elev år 1-6
- att alla elever arbetar med materialet ”jag kan” eller ”jag kan mera”.
- att alla elever får vara med och påverka skolans trivselregler och matsedel

Så här har vi jobbat

- tydliggjort nationella och lokala mål för både elever och föräldrar
- arbetat med materialet ”jag kan” och ”jag kan mera”.*
- börjat arbeta på att skapa ett liknande material för övriga ämnen
- klassråd minst varannan vecka och elevråd minst en gång per månad
- samlingar och enskilda samtal där eleverna får framföra sina åsikter genomförs en gång per termin.
- elevens val år 3-6
- veckans fixare – en elev har lite extra ansvar och tar egna initiativ
- utvecklat arbetet med IUP så att det ska bli ett levande dokument
- vi har tagit fram gemensamma regler ihop med eleverna
- rektor, lärare och föräldrar har haft möten för att förankra reglerna

- rastgrupp som ansvarar för ute-material. Gruppen har egen budget för inköp av utematerial.
- vi har två matråd per termin med en representant från varje klass samt kökspersonal

*undervisningamaterial

Beskrivningen på sid 16 om hur två skolor arbetat med utvärdering är också goda exempel på hur eleverna getts inflytande och ansvar i ett reellt sammanhang.

Fler exempel på vad som görs i skolverksamheten för att gynna elevernas utveckling och lärande inom målområdet inflytande

- vi har haft klassråd en gång per månad
- vi har satt upp nya stadgar för att elevrådet ska bli mera effektivt och handlingskraftigt. De som valts till representanter har fått skriva på kontrakt.
- på utvecklingssamtalen tydliggörs kunskapsnivån i förhållande till målen
- varje år har år 9 en egen show som genomförs helt i deras egen regi
- elevrepresentanter har deltagit i AE-konferenser
- vi har infört stormöten där både förskoleklass och fritids deltar
- eleverna har stort inflytande över planeringen av elevens val, arbetsscheman, temadagar och redovisningar
- eleverna anordnar ”fester” där hela bygden deltar
- eleverna anordnar loppis och lotterier
- vi praktiserar ett tillåtande och lyssnande ledarskap
- eleverna får själva utvärdera sin skoldag.
- eleverna får ta ett allt större ansvar för sina studier, komma ihåg läxor, idrottkläder etc.
- klassrummet är alltid öppet för diskussioner i stort och smått
- inflytande diskuteras i ämnet livskunskap

4:6 Hälsa och rörelse

Hälsa och rörelse innefattar många faktorer. Hälsa kan betyda frånvaro av sjukdom men handlar framförallt om den enskildes upplevelse av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Det kan handla om att man äter lagom mycket av rätt sorts mat, att man lär sig sköta sin hygien och få andra kunskaper som behövs för att ta ansvar för sin egen hälsa. Att man sover bra och lagom mycket, och att man rör sig tillräckligt. Det kan handla om att vara accepterad och omtyckt för den man är, att ha kamrater och känna trygghet och tilltro till sin egen förmåga, att ha någon att prata med när man inte mår bra och känna att man har inflytande och makt över sin egen vardag.

Ett mål har varit att alla elever i grundskolan ska ha minst 30 minuters rörelse varje dag i skolan, men kring själva hälsabegreppet har det inte funnits någon centralt formulerad målbeskrivning.

Därför valde vi ut ett antal kriterier som vi uppfattar är hälsorelaterade och genomförde i slutet av 2007 en kartläggning bland elever från förskoleklass- år 9.

4:7 Resultat av kartläggningen

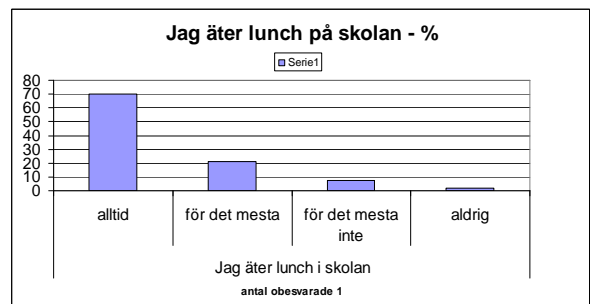
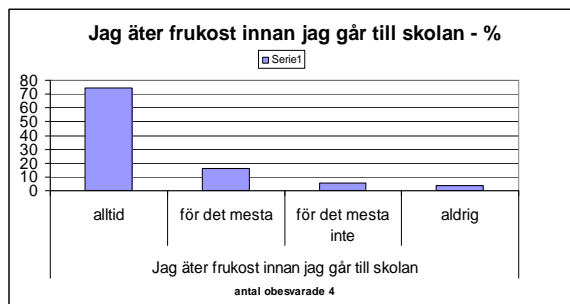
Vi frågade elever från förskoleklass- år 9 om kost- och motionsvanor, om matvanor, sov- TV och datavanor samt om förekomst av mobbing och annan kränkande behandling. Slutligen fick eleverna skatta sitt eget välmående.

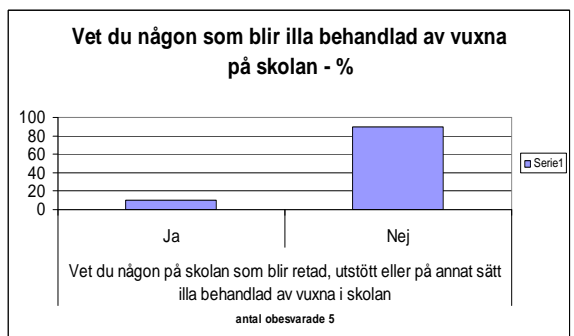
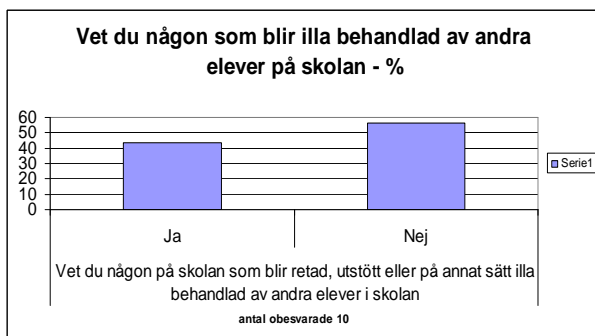
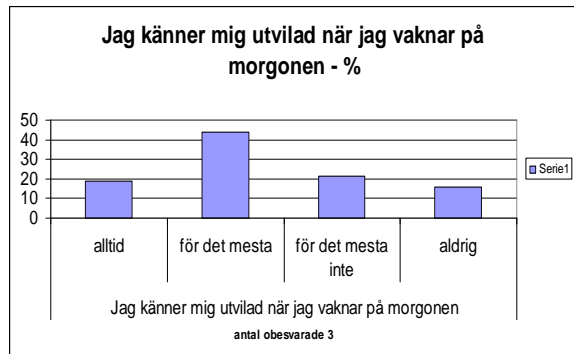
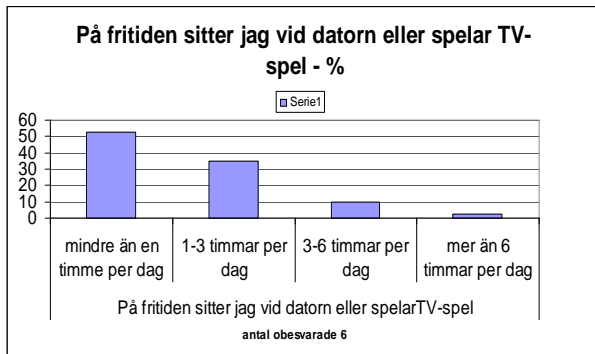
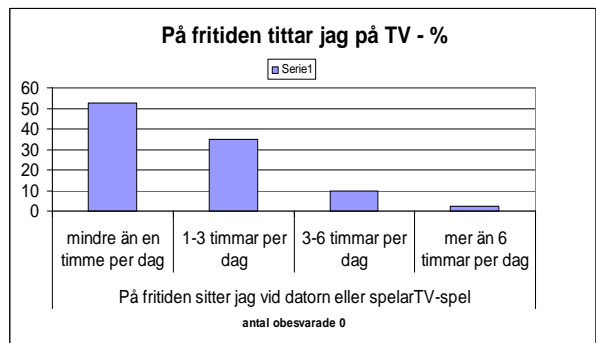
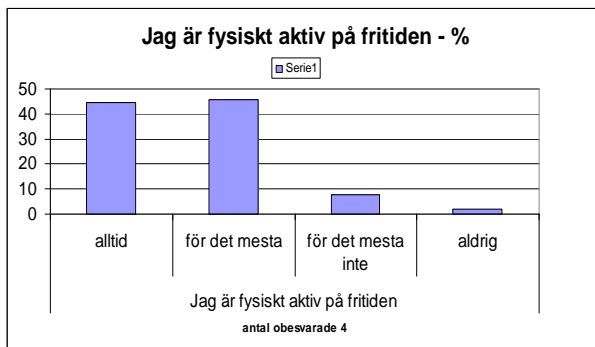
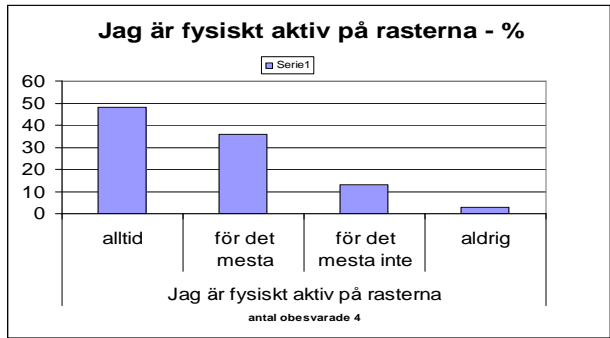
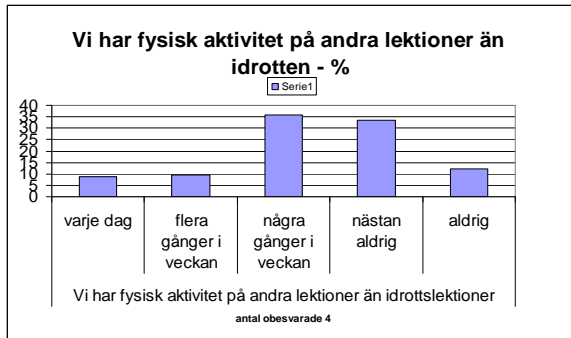
När det gäller kost- och motionsvanorna ser vi att 90,6 av eleverna alltid eller för det mesta äter frukost innan dom går till skolan och 91% äter lunch på skolan. 88% anser också att dom får kunskaper om hälsa i skolan och 97% upplever att dom är aktiva på idrottslektioner. Bara knappt 9% uppger att dom har fysiska aktiviteter på andra lektioner än på idrotten. I gengäld är över 80% fysiskt aktiva på rasterna och över 90% av de som svarat är aktiva på fritiden- De flesta ägnar upp till en timme om dagen till dator och TV-tittande. 35% av de som svarat känner sig dåligt utvilade när de vaknar på morgonen.

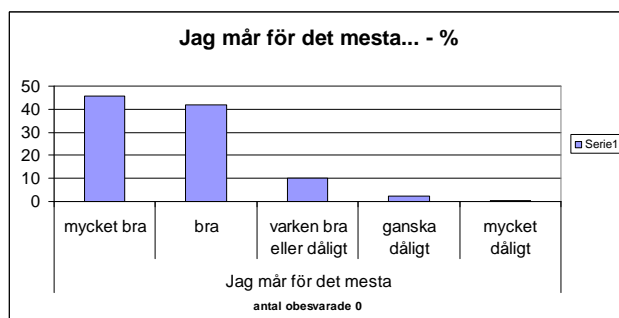
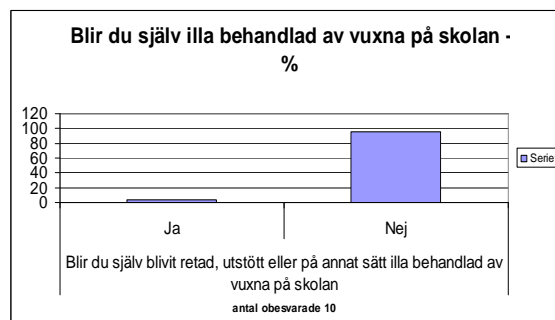
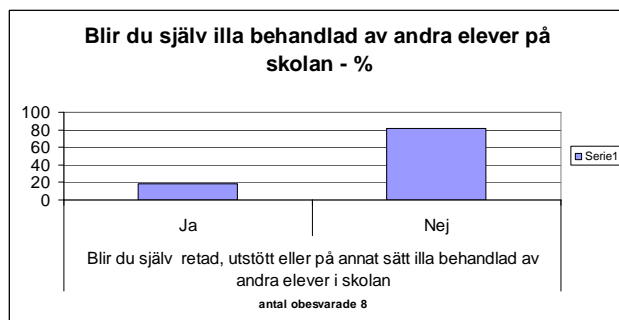
Över 40% har besvarat frågan ”vet du någon som blir illa behandlad av andra elever på skolan” jakande. Frågan är inte korrekt ställd eftersom de som svarat ”ja” kan avse en och samma eller ett fåtal elever. Samma gäller nästa fråga ”om man vet någon som blir illa behandlad av vuxna på skolan.

Drygt 18% uppger att dom själva blir illa behandlade av andra elever på skolan och 4% att någon vuxen behandlar dom illa. På frågan om hur eleverna mår har över 85% svarat att de mår mycket bra eller bra och 10% att de mår varken bra eller dåligt. Några elever upplever att de mår ganska eller mycket dåligt. De flesta uppger att de har någon vuxen på skolan som de har förtroende för och kan prata med.

Skolorna har under året arbetat med värdegrundsfrågor till exempel genom SET-programmet/Livskunskap på schemat och andra värdegrundsrelaterade program och metoder. I programmet SET fokuseras också på lärarnas ledarskap i skolan. Värdegrundsfrågorna får aldrig tappa focus och här har elevhälsan, alla lärare och andra vuxna i skolan ett stort ansvar att upptäcka, reagera och agera. Ett bra samarbete med hemmen är en viktig faktor för att ge barn och elever stöd och trygghet i skolan.

4:8 Målområdet hälsa och rörelse i förskola/förskoleklass och fritidshem.

Lek och rörelse är en viktig bas i barnomsorgens verksamheter. Även i förskoleklassen får barnen mycket rörelsestimulans. Barnen är fysiskt aktiva större delen av dagen och lekgårdarna, lokaler och material stimulerar till aktivitet. Verksamheterna gör ofta utflykter i skogen och promenader i närområdet. Ibland byggs rörelsebanor, man använder sig av olika program till exempel ”röris” som flera pedagoger utbildats i under året. Barnens rörelselust uppmuntras och utmanas.

Barnen lär sig om hur människokroppen fungerar, man pratar om och åskådliggör i teater, sagor och lekar hur det känns om man mår bra och vad som får en att må bra. Man pratar om betydelsen av att äta bra mat, förskolorna har egna kök och maten lagas från råvaror av god kvalitet. I förkylningstider lär sig barnen om bakterier och deras spridning. Kunskap, kompetens och förståelse växer inom detta målområde – liksom inom alla de andra – fram i den dagliga samvaron. Därför är det svårt att skilja ut och beskriva arbetet inom ett specifikt målområde utan att också beskriva andra. Till exempel ger en utflykt i skogen förutom rörelse och frisk luft även språkutveckling när man samtalar om och benämner det man ser, kunskaper om natur, djur och miljö, matematik om man utnyttjar tillfällen till att jämföra, mäta och räkna.

Exempel hämtat från en förskoleavdelning som jobbat mycket utomhus och haft djur och natur som tema:

” Under hösten har hälsa och rörelse haft särskilt fokus. Dels har vi använt oss av ”Röris”* och andra rörelselekar inomhus. Vi har också fortsatt att vara ute mycket i naturen. Vi har märkt en glädje och förväntan hos barnen både när vi har olika rörelselekar/program som Röris eller om vi gör utflykter i naturen. Vi möter dagligen denna självklara lust att röra sig.

De äldre barnen har fått mer naturupplevelser ute i skogen. Ett material som inspirerar till matteutveckling är ”matematik ute” som till exempel innehåller olika uppdragkort**. Dessa tar vi ofta med oss ut.

Vi upplever att barngruppen trivs, mår bra och är harmonisk utomhus. Då pratar vi också om att vara rädda om naturen, djur och växter och om att inte skräpa ner. Barnen har själva varit med och sorterat sopor som vi lämnat till återvinningsstation.”

*Röris: Ett lek- och lustbetonat rörelseprogram ur Friskis & Sveltis utbud

**tex. ”hämta lika många stenar som du är år”, ”hämta en kort och en dubbelt så lång pinne”. ”mät hur tjockt trädet är”.

Andra hälsa-relaterade aktiviteter i förskola, förskoleklass och fritidshem:

- vi pratar om kostcirkel, matpyramid och om vikten av att äta rätt
- vi har alltid frukt, bär eller grönsaker som tillhör till varje måltid
- vi går till simhallen varannan vecka
- vi går ut till vår ”hemskog” och lagar mat ute
- våra kök erbjuder varierad kost.
- vi tränar på att tvätta händerna noga
- vi har pratat om människokroppen och vad den behöver för att må bra.
- vi har deltagit i musikskolans dansprojekt varannan vecka
- vi dansar, har ”gympa-pass” och lekar i lekhallen
- vi har avslappning och vila till musik eller saga.
- vi är i sporthallen två gånger i månaden.

4:9 Skolornas hälsa- arbete

Exempel på hälsobefrämjande aktiviteter i skolan

- fruktsund varje dag
- sötsaker bara vid speciella tillfällen
- eleverna uppmuntras att prova all mat och grönsakerna i matsalen,
- vi lärare är goda förebilder.
- vi har haft fokus på uteaktiviteter
- utflykter
- schemalagd varierad idrott varje vecka
- promenader på elevens val
- om eleverna genomför en aktivitet får de ett aktivitetskort ifyllt och kan vinna presentkort
- hälsa finns som ett område inom olika läroämnena
- vi lägger in korta rörelsepass under lektionerna
- vi utnyttjar närheten till skogen
- barnen tränar simning regelbundet
- vi deltar i olika idrottsevenemang, tex skolidrottsförbundet.

4:10 Utveckling, lärande och kunskaper.

Förskolans viktigaste uppdrag när det gäller allt lärande oavsett ”ämne” är att väcka intresse och utmana barnens nyfikenhet.

Förskolan har strävansmål och i alla aktiviteter och i all samvaro sker utveckling och lärande inom alla läroplanens målområden.

Pedagogens roll är att skapa miljöer för lärande, iscensätta lärande situationer och utnyttja de tillfällen som hela tiden framträder i vardagen.

Skolans och förskolans pedagoger har samma uppdrag och i vilken klassrumssituation som helst får barnen erfarenheter och kunskaper inom alla ämnesområden och tränar sin förmåga att tala, lyssna, reflektera och samspela med andra. Detta kan tyckas självklart men om man betänker vilket flöde av kunskaper, intryck, insikter och erfarenheter som varje dag möter barn och elever i våra verksamheter så betyder det att varje minut är viktig att ta tillvara som en lärande situation.

Språkutveckling och matematikutveckling har under det här året varit i fokus i alla skolformer och basen har varit den kompetensutvecklingsinsats inom nämnda områden som genomförts. Pedagoger från nästan varje skola och skola har deltagit i utbildning anordnad av RUC i samarbete med Karlstads universitet. Parallellt med föreläsningar har nätverksgrupper träffat regelbundet för att delge varandra reflektioner samt fördjupa kunskaperna.

Vid ett tillfälle anordnades ”stor-forum” då pedagoger från alla enheter och verksamhetsformer träffades för att gruppvis diskutera den ”röda tråden” inom språkutveckling. Avsikten var att öka förståelse och kunskap om varandras verksamheter och det arbete som pågår i språkutvecklande syfte.

Pedagogerna diskuterade åtgärder för att gynna en bättre språk- och skrivutveckling – några exempel:

- studieövergripande ämneskonferenser
- tydligare ledarskap
- föräldrautbildning och raka dialoger med föräldrar
- fler besök av föräldrar och rektor i klassrummen
- mindre grupper
- större beredskap att ta emot invandrarbarn
- ta fram berättarkonsten
- mer högläsning
- ta tillvara alla tillfällen att låta eleverna skriva och läsa
- fler speciallärare
- ändamålsenliga lokaler, fler grupprum
- tidiga insatser

Satsningen på ”röda tråden” fortsätter under 2009.

För att följa upp barns och elevers lärande i förskola, fritidshem och förskoleklass används pedagogisk dokumentation i form av tex. bilder och anteckningar, observationer, intervjuer, utvärderingsfrågor till föräldrar och utvecklingssamtal.

I skolan används prov och diagnoser som ett komplement till pedagogens helhetsbedömning av elevernas lärande:

Exempel från skolan

- IUP gör att varje barn kan utmanas på sin egen nivå och lära i egen takt
- barnen har fyllt i sina kunskaper och färdigheter i matematik, svenska och engelska med utvärderingsmaterialet kunskapsblomman.
- vi bryter ner kunskapsmålen så att alla elever kan förstå dem
- tester, prov och diagnoser

- skriftliga omdömen
- vi prioriterar språket eftersom den är grundläggande och nödvändigt för övriga kunskaper i skolans ämnen”.
- på lektioner och samlingar får barnen lära sig att samtala, lyssna och vänta på sin tur
- genom temaarbeten har de fått träna på att redovisa, och uttrycka sig i tal, skrift, bild, form, rörelse, drama och musik.
- vi använder lika arbetssätt för att varje elev ska nå målen

Språk i barnomsorg och förskoleklasser

Några exempel

- vi har ”mun-gympa”
- vi benämner alltid saker vid dess rätta namn
- vi jobbar mycket med begrepp – som är både språk och matte
- vi leker mycket med rim och ramsor
- vi pratar med barnen hela tiden och uppmuntrar dem att prata med oss och varandra
- sagor, sånger och lekar
- vi jobbar med bokstavslåda och gör bokstäver av ”kapla-stavar”*
- vi jobbar med ordbilder och barnen skriver sina namn, mammas och pappas namn
- barnen börjar peka i böcker och fråga: ”Vad står det där?”, ”Vad är det för bokstav?”
- språkutvecklingsmaterial av olika slag. Böcker med övningar och språklekar.

*ett konstruktionsmaterial

Matematik.

Exempel från förskola, förskoleklass och fritidshem

- vi väcker barnens intresse för matematik genom att synliggöra den matematik som finns i lek, vardagsaktiviteter och teman
- sifferkort när vi är ute. Tex ett barn får kortet med siffran tre och ska då hämta tex tre stenar
- vi mäter och räknar mycket – tex vid bakning, när vi kastar boll, hoppar längd. Jämför höga och lägre träd, större och mindre stenar etc....
- vi jobbar med att barnen ska börja förstå klockan och ”tidsbegrepp”
- vi har mycket matte-material och nytt för i år är ”Matte-valen”*
- vi har skapat miljöer som inbjuder till lärande
- vi använder materialet ”Matteormen” och ”Pyramiden”**
- det finns faktaböcker och faktamaterial
- vi mäter barnens längd
- vi mätte ut hur långa tarmarna är med hjälp av ett långt snöre.

* ett metod- och inspirationsmaterial som pedagoger själva producerat.

**kunskapsmaterial i matematik

Exempel ur förskolors utvärdering:

”Barnet som var på väg in från gården och i farten konstaterar att – där är en åtta! Det var två brunnslock som frosten hade ”ritat” runt så det såg ut som siffran åtta.”

”Barnen var ute i skogen. Man hittade två pinnar – som vid första anblicken var lika långa. Men den ena pinnen var krokig. Då reflekterar ett av barnen och säger att ” den krokiga pinnen är ju egentligen längre...”

”Barnen kastade pinnar i sjön. En av pinnarna sjönk. Barnen kostade att det var för att den pinnen innehöll mera vatten så den var tyngre och kunde därmed inte flyta”.

Matematiken i skolan.

Även inom detta ämnesområde använder pedagogerna olika arbetssätt och metoder för att eleverna ska nå målen:

- vi har matteverkstad med särskilt matematikmaterial
- minskade gruppstorlekar i matten
- laborativ matte

Vid en av våra två högstadieskolor år 9 beskrivs ett projekt inom matematikundervisningen. Syftet har varit att alla elever ska få en lagom stor utmaning att nå så långt som möjlig utifrån sina förutsättningar.

Man har delat upp undervisningen i tre inriktningar och eleverna har själva fått välja inom vilken inriktning de vill arbeta. Föräldrarna har gjorts delaktiga i elevernas val.

De olika inriktningarnas innehåll och svårighetsgrad har också beskrivits.

Man har döpt inriktningarna till *”Utmaning”* då man jobbar med fördjupningsuppgifter, *”medel”* där man jobbar självständigt men har fler och grundligare genomgångar, samt *”grund”* där gruppen jobbar gemensamt och med ett intensivare lärarstöd.

Det man märkt är att eleverna blivit mer uppmärksamma på uppgifterna och stimulerats i att söka flera lösningsmöjligheter. Eleverna har i högre grad än tidigare börjat *”tänka matematik”*. Som bonus har man sett att de elever som tidigare tyckt det varit svårt med matematik nu är engagerade i diskussioner kring matteuppgifter och har fått en bättre tilltro till att de kan lära sig att förstå matematik.

Måluppfyllelse i siffror

Jämförelse av genomsnittligt meritvärde Kommunala grundskolor 2005-2008 samt flickor och pojkar 2008 och riket 2008

Årjäng totalt våren 2008	Flickor Årjäng våren 2008	Pojkar Årjäng våren 2008	Riket totalt våren 2008	Årjäng totalt 2007	Årjäng totalt 2006	Årjäng totalt 2005
211,8	230,6	200,4	209,3	209,3	205,1	206,7

Meritvärde är ett jämförelsetal och utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevernas slutbetyg i år 9. Meritvärdet för Årjängs kommunala grundskolor har ökat stadigt under jämförelseåren.

Måluppfyllelse jämförelse mellan år 2005-2008

	2008	2007	2006	2005
Andel behöriga till gymnasieskolan %	96,6	90,6	90,8	89,3
Andel som nått målen i alla ämnen %	85,5	71,0	77,3	74,1
Andel som ej nått målen i ett ämne %	4,3	10,9	5,7	8,0
Andel som ej nått målen i ett eller flera ämnen	10,3	17,4	16,3	17,9
Andel som saknar betyg i alla ämnen	0,0	0,7	0,7	0,0

I jämförelsen mellan åren ser vi en stadig förbättring av resultaten

Jämförelse av betygsresultat i år 9 2005-2008

	2008	2007	2006	2005
Totalt antal elever	33	42	42	28
Svenska	97	95,2	97,6	100
Engelska	93,9	90,5	92,9	96,4
Matematik	93,9	90,5	92,9	96,4

Vid jämförelse med fjolåret har resultaten förbättrats medan de i jämförelse med 2006 ligger ungefär lika i Svenska och 1% bättre i Engelska och matematik. I jämförelse med 2005 ligger alla resultat lägre.

4:11 Normer, värden och likabehandling.

Alla i förvaltningen ingående enheter har gett exempel på hur de arbetar mot målområdet normer och värden.

Samtliga enheter har likabehandlingsplaner som beskriver hur det förebyggande arbetet ska gå till och vilka åtgärder som ska vidtas för noll-tolerans mot mobbning, kränkningar utifrån diskrimineringsgrunderna och annan kränkande behandling.

De viktigaste insatserna görs i det dagliga arbetet och i det dagliga samspelet mellan elever och vuxna i skolan. Här är det inte bara pedagogerna som har ett stort ansvar för att se, reagera och agera utan det vilar på alla som arbetar i skolan.

I förskolornas verksamhet kan insatser handla om att man samarbetar med specialpedagog för handledning och rådgivning, att man regelbundet gör observationer av barngruppen för att förvissa sig om att alla barn blir sedda och bekräftade, att man arbetar i teman kring likabehandling och samspelsregler, att man läser böcker och använder lekmaterial som främjar likabehandling. Området lyfts och diskuteras på nätverksträffar och planeringstillfällen. Den dagliga tamburkontakten med föräldrar är viktig liksom ett fördjupat samarbete när problem uppstår. Framför allt handlar det om att pedagogerna är goda förebilder och att de kontinuerligt granskar sitt förhållningssätt och sina egna värderingar samt att de följer gruppens och barnens utveckling för att tidigt upptäcka tendenser till kränkningar.

I skola, förskoleklass och på fritidshemmen arbetar man på motsvarande sätt. Elevhälsan med skolsköterska, kurator och specialpedagog är viktiga aktörer och elevvårdskonferensen ett av flera verktyg för att kraftsamla kring en problemsituation. Man jobbar med flera olika program som syftar till att stärka den gemensamma värdegrunden. Som exempel kan nämnas "Hjärteväxt", "Friends", "DISA-projektet", "Hälsosamtal" och "SET". Man samtalar regelbundet med eleverna kring värdegrundsfrågor och de flesta skolor har livskunskap på schemat. Syftet med livskunskap på schemat är att elevernas psykiska hälsa ska gynnas, att värdegrundsarbetet stärks, att goda förutsättningar för lärande skapas, förebyggande mot mobbning och annan kränkande behandling samt att skapa jämlikhet, stärka identitet och självkänsla hos eleverna. På en del skolor skriver elever och föräldrar på trygghetskontrakt för att förankra och stadfästa de samspelsregler som man vill ska råda på skolan. Resurs i klassrummet kan vara en insats för att förebygga och hantera konflikter, mobbing och annan kränkande behandling liksom förstärkta insatser av kurator. Regler för samvaron i skolan och

ett gemensamt och tydligt förhållningsätt bland de vuxna är en viktig grund såväl i skolan som i förskolan.

4:12 Kommunala Gymnasieskolan

Ungdomsgymnasiet på Årjängs Gymnasieskola erbjuder 4 nationella program; Samhällsprogrammet med inriktning mot samhälle eller ekonom, medieprogrammet med inriktning mot medieproduktion, elprogrammet med inriktningarna automation och elteknik samt barn och fritidsprogrammet med inriktning mot pedagogisk och social verksamhet. Dessutom finns individuellt program samt gymnasiesärskola.

För äldre sökande finns följande utbildningar:

- Högskoleutbildning på distans, i samarbete med universitet och högskolor.
- Vuxenutbildning/Gymnasiekurser för vuxna
- Vuxenutbildning/Grundvux - Högstadiets kurser för vuxna
- Särvux - Särskola för vuxna
- SFI - Svenska för invandrare
- Omvårdnadsutbildning för vuxna
- Barn- och Fritidsutbildning för vuxna (Barnskötarutbildning)
- Uppdragsutbildning - Skräddarsydd utbildning till företag och organisationer

Skolan erbjuder också utbildning i enstaka ämnen, tex. matematik, data, språk, ekonomi, psykologi och vårdämnen.

Studierna kan bedrivas som heltid, deltid eller distans i grupp i skolan, eller självständigt hemma eller på arbetsplatser.

Läsåret 07/08 (15 oktober) var 123 elever inskrivna på skolan varav 112 i individuella program. Samma läsår fanns 17,7 heltidslärartjänster varav 11,1 med pedagogisk högskoleexamen. Antal heltidstjänster av alla lärartjänster (med och utan pedagogisk högskoleutbildning) per 100 elever var 12, vilket är drygt 3,5 fler än riksgenomsnittet för kommunala gymnasieskolor och 1,2 fler i jämförelse med likvärdiga kommuner (kommungruppen).

Läsåret 08/09 har kommunala gymnasieskolan 137 inskrivna elever samt 307 elever som deltar i gymnasieutbildning i annan kommun. Bruttokostnaden vid 2008 års bokslut uppgick till i genomsnitt 103.400:- per elev.

Jämförelse av måluppfyllelse Årjängs gymnasieskola/ glesbygdskommuner/riket 2008

	Årjängs gymnasieskola	Glesbygdskommuner	Riket
Andel elever med slutbetyg efter 4 år %	63	74	76
Andel elever med högskolebehörighet %	100	90	89
Andel elever med minst betyget G i svenska, engelska, matematik %	95	88	90
Andel elever med minst G i svenska %	100	99	99
Andel elever med minst G i engelska %	100	97	97
Andel elever med minst G i	95	95	96

matematik %			
Genomsnittligt betygspoäng	14,9	13,9	14,0

Årjängs kommunala gymnasieskola ligger väl till i förhållande till jämförbara kommuner och riket när det gäller behörighet till högskola samt betyg.

4:13 Gymnasieskolan och målen

Ur "Plan för barnomsorg och skola:

"Verksamheterna ska kontinuerligt göra aktiva insatser i förebyggande syfte för att motverka bruket av droger".

Gymnasieskolan har under några år arbetat aktivt med drogförebyggande arbete och genomför varje år en drogvaneenkät bland eleverna.

Fjölårets enkät visade

- att narkotikaklassade preparat förekommer i mindre omfattning
- enda förekommande drogen utifrån enkäten är hasch/marijuana
- alkohol är mycket vanligt bland eleverna och används ofta
- alkoholmissbruk är jämställt mellan könen
- en dryg fjärdedel får alkohol av föräldrar
- nära nog alla anser att det inte är ok att använda narkotika
- det är inte ok att köra bil alkoholpåverkad
- det är inte ok att åka bil med en föraren som tagit alkohol
- en dryg fjärdedel svarar att de trots detta åkt med i en bil där föraren varit påverkad.

Undersökningen för innevarande läsår är ännu ej presenterad.

Gymnasieskolan gör bedömningen att man ger bra information till eleverna om deras rätt till inflytande. Skolan är liten och man har en levande dialog med eleverna, öppenhet och god kontakt. Flexibilitet och engagemang lyfts fram som positiva egenskaper i skolan. Elevråd och klassråd bedöms fungera bra och man har många olika forum för inflytande och delaktighet.

De svaga sidorna som man identifierat är brist på politisk insyn, svårigheter att få elever att delta i tex. arbetsplatsträffar, att gemensamt överenskomna ordningsregler inte alltid efterlevs, lokalerna är utspridda, man kan ha svårighet att få informationen att nå fram, otillräckliga rutiner för IUP och att personalen inte har nog med diskussionstid för att fördjupa värdegrundsarbetet.

Detta vill man avhjälpa genom att:

- bjuda in politiker till skolan
- inrätta skolkonferenser
- gå igenom och förankra ordningsregler
- arbeta tematiskt
- göra översyn av skolans gällande rutiner
- undanröja praktiska problem som hindrar elevrepresentation vid arbetsplatsträffar
- förbättra informationsflödet i skolan.

Exempel på åtgärder

Det fördjupade värdegrundarbete har förverkligats genom kompetensutveckling och införandet av kollegiesamtal där skolans pedagoger diskuterar yrkesetiska regler och dilemman. Man har också granskat gymnasieförordningen ur formell och etisk synvinkel genom att tillsammans tolka regler och fallbeskrivningar. Medarbetarsamtal visar att etiksatsningen, förutom starkare och tryggare yrkesroll, gett positiva bieffekter - man tar i högre grad än förut hjälp av varandra och både ger och får stöd.

En annan åtgärd som föreslogs i fjolårets rapport var att arbeta mera tematiskt. Under 2008 har detta genomförts genom att arbeta ämnesövergripande i projektform. Som exempel kan nämnas ”Mat- och kulturprojektet”, då eleverna under två intensiva veckor granskade mat- och kulturfrågor ur samhälls-, miljö- historiskt, etniskt och religiöst perspektiv.

Ytterligare ett projekt som gynnar inflytande och demokrati, solidaritet, likabehandling och ämneskunskaper är ”Rigaprojektet” som planerats och genomförts av elever och lärare i ”Barn- och fritidsprogrammet. Syftet med projektet var att eleverna skulle lära sig planera tillsammans med olika aktörer, att arbeta med barnkonventionen, att skapa framtidsbilder i ord och bild, skapa nätverk och att se likheter och skillnader i traditioner och kultur. Eleverna besökte gatubarnscenter i Riga och under våren -09 kommer Lettiska ungdomar på besök till Årjängs kommun för att lära känna vår kultur och få upplevelser.

Det förväntade resultatet av projektet är att gymnasieeleverna ska uppleva värdet av samarbete för att nå uppsatt mål, värdet av socialt engagemang, att få ökad förståelse och vidgade perspektiv på solidaritet och demokratiska värderingar samt att ämnen och kurser ska upplevas som en helhet.

4:14 Ledarskap

Ur Skollagen 1 kapitel 2 §: För ledningen av utbildningen i skolorna skall det finnas rektorer. Rektorn skall hålla sig väl förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Ur Lpo 94: Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektor ansvarar för att lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen.

Ur Årjängs kommun Plan för barnomsorg och skola: En bra arbetsmiljö kännetecknas av ett gott ledarskap på alla nivåer. Ledarskapet är centralt och avgörande för att uppnå en bra verksamhet.

Under året har förvaltningens rektorsgrupp påbörjat en granskning av sitt eget ledarskap. Man har utgått från de krav läroplanen ställer på rektor, tillsammans tolkat vad rektorsansvaret betyder i klartext, samt gjort en kartläggning av hur väl man lever upp till kraven. Granskningen avslutades med att göra en självskattning enligt BRUK-metoden. Gruppen valde skattningsnyckel 1=inte alls nöjd med egen insats till 6=mycket nöjd med den egna insatsen

Antal rektorer och skattning

	Skattning					
	1	2	3	4	5	6
Rektor ägnar huvuddelen av sin tid åt direkta ledningsuppgifter inom den egna skolan.			6	2	1	1
Rektor ser till att det finns en planering för skolans utvecklingsarbete		1	3	4	1	1
Rektor prioriterar sådana arbetsuppgifter som kan anses ha med den pedagogiska ledningen att göra, så att dessa upptar en huvuddel av rektors arbetstid		2	3	3	3	3
Rektor tar initiativ till och skapar förutsättningar för utvecklingsarbete vid skolan		1	2	4	3	
Rektor är insatt i de utvecklingsinsatser som bedrivs av olika arbetsenheter/arbetslag		1	2	2	3	2
Medarbetarna utnyttjar rektor som samtalspartner och rådgivare			1	3	4	2
Rektor arbetar för att skapa ett arbetsklimat som kännetecknas av tilltro till de enskilda medarbetarnas förmåga och som inspirerar alla till engagemang, utveckling och goda resultat			2	3	3	2
Rektor tydliggör skolans uppdrag för all personal och övriga intressenter, med utgångspunkt från uppdraget			2	2	5	1
Rektor samverkar med personalen kring att formulera mål för verksamheten			2	4	2	2
Rektor förankrar målen för verksamheten hos alla medarbetare			4	1	4	1
Rektor skapar sådana förutsättningar att målen kan nås.		2	1	6	1	
	0	7	28	34	28	13

Resultatet av rektorernas nöjdhet med sina egna insatser är mest fördelade från 3-6 vilket betyder att man är mer nöjd än missnöjd med sitt arbete.

På gymnasieskolan har personalen skattat sin rektors insatser och resultatet blev likvärdigt eller bättre än rektors egen skattning

I ett senare skede bör motsvarande frågor ställas till alla rektors medarbetare för att kunna få en objektivare bedömning av hur väl rektorerna uppfyller kraven. De påståenden som skattats lågt behöver stärkas.

5. Måluppfyllelse/resultat, analys och reflektion

Våra verksamheter har många mål att förhålla sig till. Bara i Lpo -94 beskrivs 5 egentliga målområden som fastställer vad eleverna ska uppnå under sin skoltid, två områden som beskriver hur skolan ska arbeta med "skola och hem" samt hur man ska arbeta med att utveckla samarbetsformerna mellan skolformerna i området "övergång och samverkan". De fem egentliga målområdena konkretiseras i 35 underpunkter. Därutöver innehåller läroplanen 36 riktlinjer för hur personal i skolan skall arbeta, och rektors ansvar beskrivs i 16 punkter.

Lärande och utveckling pågår ständigt och i alla sammanhang.

Utvärderingar och bedömning av måluppfyllelse får aldrig begränsas till att bara blir en fråga om nyckeltal och procent. Den helhetssyn på barn och elevers utveckling och lärande som präglar verksamheterna får inte drunkna i staplar och diagram. En balans måste råda mellan å ena sidan nyckeltalen och å andra sidan det lärande som inte så lätt låter sig beskrivas i ord, bild, siffror.

Arbetet ute i verksamheterna omfattar alltid samtliga mål och målområden i våra planer. Men för att utvärdering ska bli möjlig är det nödvändigt att fokusera på färre mål/målområden i taget.

De flesta målen i Planen för barnomsorg och skola är av karaktären strävansmål liksom alla målen i läroplan för förskolan.

Läroplan för förskoleklass, grundskola och gymnasieskola har även uppnåendemål som anger vad eleverna ska uppnå sin skoltid. Kursplanemålen utgör förtyliganden av läroplanens uppnåendemål.

Strävansmålen anger önskad inriktning på arbetet i verksamheterna. Att ”mäta” strävansmål kräver ingående analys och definition. Om man vill uppnå en högre grad av mätbarhet behöver de pågående processerna delas upp i mindre etappmål som i sin tur formuleras om så att högre mätbarhet möjliggörs. För att utvärdera strävansmål behöver den önskvärda utvecklingen förtydligas och preciseras och det man utvärderar är om de processer som tros leda mot målet pågår på önskvärd sätt. Nyckelfrågan är ”*Hur kan man se att utvecklingen går som man vill?*”

De målområden som prioriterats under 2008 är främst av karaktären strävansmål. Exempelen från arbetet ute på enheterna är beskrivningar av pågående processer som tros leda mot målet. Eftersom **resultatet och måluppfyllelse är summan av våra förutsättningar och det arbete som bedrivs ute på enheterna**, får exemplen från verksamheterna i respektive avsnitt samt de insatser som redovisas under rubriken ”*En tillbakablick på 2007 års kvalitetsredovisning*” utgöra redogörelse av verksamheternas processer.

Våra pedagoger arbetar målmedvetet i enlighet med våra styrdokument och arbetet präglas av en strävan att utveckla verksamheterna.

5:1 Förutsättningarna styr

Förutsättningarna är styrande för samtliga verksamheter.

Inledningsvis beskrevs de viktigaste förutsättningarna men någon analys har inte gjorts.

Att bedöma förutsättningar är omfattande och särskilt svårt eftersom något som är bra ur ett perspektiv kan vara sämre ur ett annat. Därför ska prioriteringar och beslut tas på politisk nivå.

Granskning och utveckling av förutsättningar kräver samma struktur och arbetsgång som allt annat kvalitetsarbete: *Kartläggning av nuläge, utvecklingsbehov, målformulering, fortlöpande uppföljning och utvärdering, resultat och analys samt nya åtgärder.*

De förutsättningar som särskilt bör bli föremål för granskning och utvecklingsarbete är:

- ekonomi
- lokaler/lärmiljöer
- mål, uppföljning, utvärdering
- lärarbehörighet för ämnen och stadier
- andel förskollärare i förskolan
- barngrupps- och klasstorlekar

Dessa områden behöver granskas i relation till organisation och övriga förutsättningar.

För kvalitetsarbetet ute på enheterna har vi under året producerat manualer, en årsplan för arbetsgång har framställts och förankrats, arbetsplaner har reviderats och nyproducerats vid flera skolor, betydelsen av att dokumentera måluppfyllelse och kontinuerligt och systematiskt utvärdera har blivit alltmer förankrat och accepterat.

Svårigheter som anförs i arbetslagen är brist på tid och tillfällen för uppföljning och utvärdering. Därför bör ett särskilt utvecklingsarbete inriktas på att hitta förenklande och tidsbesparande åtgärder. En väg dit är att arbeta fram och förankra tydliga rutiner och strukturer samt erbjuda kompetensutveckling i hur man kan formulera mål och mäta och bedöma måluppfyllelse.

Årjängs kommuns alla förvaltningar har under året påbörjat processen med att fastställa mål för kommunen. Följande fyra målområden ska genomsyra kommunens verksamheter på alla nivåer:

- hög livskvalitet
- livslångt lärande
- bra omsorg
- positivt näringslivsklimat

Varje förvaltning ska utifrån sin verksamhetsgren formulera mål som är tidssatta, mätbara, förankrade i budget och ute på arbetsplatserna

5:2 Barns- och elevers inflytande

Årets mätning av elevernas upplevelse av inflytande ger i genomsnitt samma resultat som mätningen 2006. Vi har låga* värden när det gäller elevernas upplevelse av inflytande avseende möjlighet att vara med och påverka innehåll, arbetssätt och miljö i skolan.

Det finns en risk att inflytandefrågorna begränsas till att handla om val, om önskemål och om formellt inflytande i elev- och klassråd. I enheternas utvärderingar beskrivs insatser som görs i avsikt att öka inflytandet men elevernas upplevelse av inflytande har inte ökat nämnvärt i jämförelse med 2006 års mätning. Ser vi på inflytandefrågorna ur ett vuxenperspektiv i stället för ur ett barn/elevperspektiv? Vad är viktigt för barn och elever – vad betyder inflytande för dem? Vad kan och ska barn och elever ha inflytande över? Hur kan vi öka barns och elevers lust till inflytande? Hur kan vi skapa en gemensam tolkning av vad inflytande kan betyda i varje enskild skola, skolform, stadium och hos varje enskild individ? Hur kan vi medverka till att barn och elever ser möjligheter till inflytande i vardagen?

Dessa frågor kan tjäna som underlag i det fortsatta arbetet.

*Ett absolut värde för måluppfyllelse är inte fastställt. Därför står värdebeskrivningen ”lågt resultat” för en tolkning utifrån jämförelse med värden (%) i övriga svar

5:3 Hälsa och rörelse

När det gäller enkäten om elevers hälsa och rörelse får denna främst ses som en kartläggning av nuläget eftersom vi inte har jämförelsematerial sedan tidigare.

De avslutande frågorna kring bemötande behöver varje skola analysera och hantera. Som tidigare nämnts har alla vuxna i skolan ett ansvar för att se, reagera och agera.

Likabehandlings- och mobbningsplaner är goda verktyg men den viktigaste och verkningsfullaste insatsen gör var och en som agerar direkt i varje uppkommen situation. Det kan ibland vara svårt att upptäcka fördolda former av mobbning och kränkande behandling. Därför behöver de vuxna i skolan vara lyhörda för signaler och ta ansvar för att en tillitsfull relation utvecklas mellan vuxen och barn/elev.

5:4 Normer och värden

Arbetet inom målområdet ”normer och värden” är särskilt svårt att mäta i ordets korrekta betydelse, såvida man inte formulerat om delar av målet till uppnåendemål.

De satsningar som görs; likabehandlingsplaner för varje enhet, SET, DISA, Friends, ICDP, livskunskap på schemat, kompetensutvecklingsinsatser, pedagogiska forum, trivselregler mm är alla åtgärder för att öka målpåfyllelsen inom området ”normer och värden”.

Det som inte låter sig beskrivas i termer av metoder, modeller eller program men som kanske är viktigast av allt, sker i det dagliga samspelet mellan vuxna och barn i vardagsverksamheten; hävdandet och förankringen av vårt samhälles grundläggande värderingar.

5:5 Kunskapsmålen

Kunskapsmålen mäts främst genom betyg, tester, diagnoser och skriftliga omdömen och följs upp i bland annat de individuella utvecklingsplanerna (IUP) och utvecklingssamtalen. Men varje lärares kunskap om varje unik elev utifrån en helhetssyn utgör en stor del av bedömningen. Eleverna ska bedömas utifrån sina kunskaper och det är inte bara de kunskaper som eleverna får i skolan/ämnet som räknas. Kunskaper utvecklas också i andra sammanhang.

Årjäng har uppnått högre meritvärde än riket år 2008, och värdet har totalt sett ökat under de senaste 4 åren. Andelen behöriga till gymnasieskolan och som nått målen i alla ämnen i år 9 har ökat i jämförelse med fjolåret. Detta, tillsammans med tabellerna på sidorna 32-34 som visar på högre målpåfyllelse i svenska och matematik, samt redogörelse för de kompetensutvecklingssatsningar som gjorts inom dessa ämnen, får utgöra rapportens resultatredovisning beträffande kunskapsmålen.

6. Förslag till övergripande åtgärder

För att få underlag för utvecklingsbehov och prioriteringar föreslås

På kommunnivå:

- Granskning och analys av de förutsättningar som styr och påverkar verksamheterna.
- Formulering av mål för hur förutsättningarna ska utvecklas.

I förutsättningarna ingår

personal: Fortsatt arbete för att öka andelen förskollärare i förskolan och andelen ämnes- och stadiebehöriga lärare inom grundskolan

förskole- och skollokalerna: Fortsatt arbete utifrån den lokalutredning som påbörjades i slutet av innevarande år och som ska leda till att

- det fysiska utrymmet ökas i de grundskolor som är trångbodda
- arbetsmiljön anpassas till dagens arbetsmetoder i skolan
- barn och elever och personal ska få en bättre arbetsmiljö som stimulerar ansvarstagande,
- ökat engagemang och arbetsglädje
- förutsättningar för verksamhetsutveckling ökar

- Formulering av centrala mål för verksamheterna utifrån målområden
  - hög livskvalitet
  - livslångt lärande
  - bra omsorg
  - positivt näringslivsklimat

För att målen ska genomsyra alla verksamheter, bli väl förankrade och förstådda samt mätbara behövs:

- en process på alla nivåer där målet definieras och formuleras samt utgår från förutsättningarna
- tydliga målkriterier och/eller beskrivning av vilka processer som tros leda mot målet
- fastställande av tydlig tidsplan
- budgetförankring – prislapp för målets förverkligande och för eventuella åtgärder om målet inte nås.
- stark förankring och implementering på alla nivåer (politisk, lednings- och enhetsnivå - personal, barn/elever/föräldrar)
- fortsatt utveckling av strukturer och rutiner för kvalitetsarbetet
- kompetensutveckling eller nätverk i att formulera mål och bedöma måluppfyllelse
- klara direktiv från alla nivåer – till alla nivåer.

På enhets- och rektorsnivå:

Eftersom vi står inför att formulera nya mål som skall konkretiseras på varje nivå föreslås här endast allmänna åtgärder vilka i huvudsak går ut på att fortsätta arbetet och vidareutveckla processerna ute i skolor och förskolor samt i rektorsgruppen.

- Fortsatt arbete för noll- tolerans mot alla former av kränkande behandling i alla skolformer, skolor och på alla stadier samt inom målområdet normer och värden i allmänhet. Alla enheter ska ha sin egen likabehandlingsplan som anger hur man avser att arbeta förebyggande och vilka åtgärder som ska vidtas.
- Fortsatt arbete för att öka upplevelsen av hälsa och välbefinnande bland barn och elever
- Fortsatt arbete för att öka måluppfyllelsen inom ”kunskaper” samt ”Utveckling och lärande” – särskilt när det gäller språk och matematik
- Fortsatt arbete med granskning av ledarskap och rektorsroll.
- Fortsatt arbete med att utveckla strukturer och rutiner för kvalitetsarbetet
- Formulera lokala mål utifrån de målområden som kommunen valt ut.

7. Slutord.

Vi står inför några ekonomiskt tuffa år när det kommer att bli allt viktigare att ta vara på de resurser vi har och bli effektiva på alla områden. Kreativitet och problemlösningsförmåga kommer att stå högt i kurs på alla nivåer.

Uppdraget står fast; vi ska bedriva barnomsorgs- och skolverksamhet där barn och elever lär för livet, där de får möta vuxna med tilltro till framtid och möjligheter. Verksamheter som är likvärdiga trots att förutsättningar skiljer mellan kommuner och kommundelar. Arbetsplatser och arbetsuppgifter ska präglas av trivsel och arbetsglädje, arbetsmiljön ska vara god för både barn, elever och alla som arbetar i skola och barnomsorg. Då gäller det att se och glädjas över de vardagliga framgångarna och det ”stora i det lilla”.

För att slutligen låna ett citat av doktorand och föreläsare Karin Alnervik:

”Vi ska inte göra märkvärdiga saker i vardagen. Vi ska märkvärdiggöra vardagen”.

Årjäng 090415

Astrid Ringström/kvalitetsutvecklare

